

FN-sambandets historie 1946–2021

FN-SAMBANDET
UNITED NATIONS ASSOCIATION OF NORWAY

FN-sambandets historie 1946–2021

FN-SAMBANDET
UNITED NATIONS ASSOCIATION OF NORWAY

Innholdsfortegnelse

FN-sambandets historie 1946–2021	1
Introduksjon	5
Forord	6
Starten på eventyret	8
WFUNA, en forløper for FN-sambandet	10
Hvordan skape en folkeopinion?	13
Viktigheten av å jobbe med barn og unge.	22
De viktige medlemsorganisasjonene.	38
Fra tradisjonelt pressearbeid til en ny digital hverdag	41
Viktige satsinger	45
Fra tusenårsmål til bærekraftsmål	50
Internasjonalt samarbeid	58
Å evaluere og bli evaluert	62
FN-sambandet som påvirkningsaktør	63
Veien videre	69
Generalsekretærer i FN-sambandet	71
Styreledere i FN-sambandet	72

Dette jubileumsskriftet ble forfattet i forbindelse med FN-sambandets 75-årsjubileum.

Vi ønsker å takke tidligere generalsekretær i FN-sambandet Kari Solholm og Arnfinn Nygaard for bidragene til skriftet.

Redaktør: Ellen Sporstøl, kommunikasjonsleder i FN-sambandet.

Design og grafisk produksjon: 07 Media AS – 07.no

Introduksjon

Det hadde gått ett år siden andre verdenskrig og ett år siden de Forente Nasjoner (FN) ble etablert. Verden var i krise og målet om masseoppslutning og bredt engasjement for FN ble sett på som nødvendig for å sikre freden i verden. I 1946 annonserte derfor utenriksminister Halvard Lange at Norsk Samband for de Forente Nasjoner skulle opprettes for å jobbe med folkeopplysning for å skape oppslutning om verdensorganisasjonen.

Dette er fortellingen om organisasjonen som etter hvert fikk navnet FN-sambandet. Gjennom årene har våre ansatte jobbet utrettelig for å spre kunnskap og engasjement i Norges befolkning, særlig blant barn og unge. Men hvordan har det egentlig gått? Og hva har organisasjonen oppnådd gjennom 75 år med folkeopplysning?

*Generalsekretær Trygve Lie og medlemmene av gruppen som hadde ansvaret for å få på plass FNs nye hovedkvarter i New York holder FN-flagget før det skal heises ved Sekretariatsbygningen i 1950.
Foto: UN Photo/Albert Fox*

Forord

Av utenriksminister Anniken Huitfeldt (Ap)

Gratulerer så mye til FN-sambandet med 75-års jubileet.

«Hvis den fredselkende verden bare vil gjøre full bruk av De forente nasjoners muligheter for kollektiv sikkerhet, fredelige oppgjør og økonomisk og sosialt fremskritt, vil faren for en tredje verdenskrig bli enda mindre», skrev Trygve Lie, FNs første generalsekretær, i sine memoarer. Den tanken har vært en rød tråd i norsk utenrikspolitikk siden 1945.

FN-sambandet er med på å spre kunnskap og å skape engasjement og eierskap til FN og den rollen Norge spiller internasjonalt. Det er et viktig arbeid som er høyt verdsatt av regjeringen. FN-sambandet er derfor minst like viktig nå som da daværende utenriksminister Halvard Lange var med på å opprette organisasjonen i 1946, ett år etter at FN ble etablert.

Det er få land hvor kunnskapen om og støtten i befolkningen til FN er så stor som i Norge. Dette er mye takket være det arbeidet FN-sambandet gjør over hele Norge for lærere og elever i skolene, med kommunene og mot offentligheten.

«Sammen for en bedre verden». Dette er grunntanken for FN. Organisasjonen, som ble opprettet etter to ødeleggende verdenskriger, er like aktuell den dag i dag. I takt med at verden har forandret seg, håndterer FN et bredt spekter av globale spørsmål. Dette inkluderer fred og sikkerhet, klima og miljø, fattigdomsreduksjon, bærekraftig utvikling, menneskerettigheter, likestilling og handel.

FN-systemet har vært med på å danne grunnlaget for stor framgang de siste tiårene, for eksempel innenfor fattigdomsbekjempelse, tilgang til helsetjenester og utdanning. Men mange utfordringer gjenstår. Det siste året har vist, med all tydelighet, viktigheten av å støtte opp om internasjonale institusjoner. Ingen land kan møte koronakrisen

alene. Eller klimaendringene. Både globale helseproblemer og klimaendringer har potensial til å eskalere kriser og konflikter verden over. Den internasjonale situasjonen er mer uoversiktlig enn på mange år. Det multilaterale systemet er under press både normativt og økonomisk. Globale utfordringer står i kø. Vi trenger FN som møteplass, dialogforum, normsetter, og som operativ aktør som kan skape fred og utvikling.

Regjeringen ønsker en fortsatt sterk oppslutning om FN og internasjonalt samarbeid. Vi ønsker og trenger nordmenns engasjement, kunnskap og oppslutning for å få dette til. Kontakten med det sivile samfunn er viktig for at Norge skal kunne gjøre en god jobb i Sikkerhetsrådet og i FN generelt.

FN-sambandet står i en særstilling når det gjelder pådriver- og informasjonsarbeid i Norge om FN og multilateralt samarbeid. Dette er utrolig viktig i en tid hvor feilinformasjon og motstand mot globalisering kan gjøre at folk mister tilliten til multilaterale fora og internasjonalt samarbeid. Godt informerte borgere tar bedre avgjørelser. Jeg er derfor veldig glad for det samarbeidet regjeringen og vi i Utenriktjenesten har med FN-sambandet.

Lykke til videre i arbeidet med å informere og engasjere nye generasjoner unge i Norge.

Anniken Huitfeldt
Utenriksminister

Starten på eventyret

«Det var en gang ...» Slik begynner de fleste eventyr. Slik kan vi også begynne fortellingen om FN-sambandet, som startet med ett lite kontor med én ansatt i 1946. I dag har FN-sambandet kommunikasjons- og administrasjons avdelinger i Oslo og tre regionavdelinger, med seks fysiske kontorer fra Tromsø i nord til Kristiansand i sør. Organisasjonen har rundt 30 fast ansatte og et budsjett på over 30 millioner kroner. Det er nesten som et eventyr, men bakgrunnen var dystert.

I 1945 var andre verdenskrig over. Gleden over at krigen var slutt var stor, men for mange var gleden blandet med engstelse for en ny krig. Verden hadde fått atomvåpen, det var fortsatt uro mange steder i verden, konflikten mellom øst og vest hardnet til og den kalde krigen var etter hvert et faktum.

Til tross for dette, eller nettopp derfor, ble det jobbet aktivt med å danne en ny internasjonal verdensorganisasjon. I San Francisco 26. juni 1945 signerte Norge FN-pakten og ble dermed ett av de 51 landene som var med å etablere FN.

FNs første generalsekretær, Trygve Lie, var norsk og kanskje har dette bidratt til at FN alltid har stått sterkt i norsk utenrikspolitikk. Det blir ofte sagt at organisasjonen er en hjørnestein i utenrikspolitikken. Slik har det vært helt fram til i dag, uansett regjering. Argumentene for den positive holdningen har variert, men enkelte argumenter ser ut til å gå igjen: det er viktig for et lite land å være en del av FN, der vil vi bli hørt og alle land har én stemme som teller like mye, uansett hvor stort eller lite, rikt eller fattig, landet er.

Et eksempel på hvor viktig FN er for Norge er den innsatsen som ble lagt ned fra norsk side for å bli medlem av FNs sikkerhetsråd fram mot valget i 2020. I Sikkerhetsrådet blir Norge hørt, uansett hvor små vi er i verdenssammenheng, og vi kan spille en rolle for verdensfreden.

Bakgrunnen for etableringen av organisasjonen var et sterkt ønske om å organisere verden annerledes, sikre freden og unngå en ny verdenskrig.

FNs første generalsekretær Trygve Lie viser frem en sjekken på 8,5 millioner dollar fra John Rockefeller III som skal la den ferske verdensorganisasjonen kjøpe tomten i New York der FN bygde sitt hovedkvarter. Foto: UN Photo.

Det var seierherrene etter andre verdenskrig som tok initiativet til etableringen av FN i 1945, og de første årene var også organisasjonen preget av dette.

FN-pakten, som ble rettskraftig i 24. oktober samme år, åpner med ordene: «Vi, de Forente Nasjoners folk, som er bestemt på å redde kommende slektsledd fra krigens svøpe.»

Det er et ganske ambisiøst mål. Samtidig som FN skulle bygge på samarbeid mellom regjeringer, skulle folket skulle stå bak organisasjonen. Mange vil nok mene at det er et stykke fra regjeringer til folket. Nettopp derfor var det også mange som så et behov for en mer direkte kontakt med folket. Skulle FN bli en suksess måtte organisasjonen ha støtte blant vanlige mennesker. Å få dette til ville kreve både informasjon, kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid.

WFUNA, en forløper for FN-sambandet

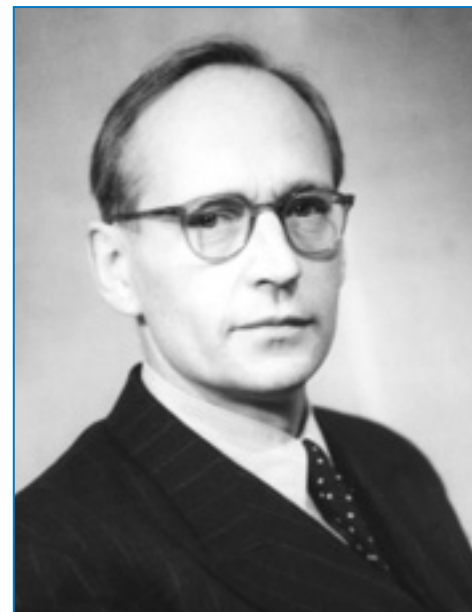
FN-foreningenes verdensorganisasjon, World Federation of United Nations Associations (WFUNA), ble dannet før Norge hadde fått sitt *Norsk samband for de Forente Nasjoner*, som var navnet den gangen organisasjonen ble etablert.

FNs første generalforsamling ble holdt i London, som den gang hadde et frodig politisk miljø. Den britiske folkeforbundsforeningen var blitt omgjort til en FN-forening (United Nations Association) og hilste de delegerte til FN i Albert Hall på nyåret i 1946.

Etter britisk initiativ ble det i februar 1946 holdt en sammenkomst, der man besluttet å danne FN-foreningenes verdensorganisasjon: WFUNA.

21 land var representert på dette møtet. Noen av disse representerte FN-foreninger som allerede var stiftet, andre var offisielle delegerte til FNs generalforsamling. Det siste gjaldt den norske representanten, som var med til tross for at vi ikke hadde noe FN-samband i Norge enda. Vedkommende møtte bare én gang, noe som gjorde at WFUNA måtte henvende seg til den norske ambassaden for å informere om kommende møter i den nyopprettede organisasjonen; et forberedende kommisjonsmøte i juni og en allmenn kongress i Luxembourg 29. juli – 3. august. Den norske ambassadøren oversendte en anbefaling om at «vår regjering bør interessere seg for saken og gjøre sitt beste til at en norsk United Nations Association, et norsk De Forente Nasjoners Forbund, kan komme i stand.» Den ene av dagene i kommisjonsmøtet var en norsk diplomat til stede. Men det var det hele.

Utenriksminister Halvard Lange mente at noe måtte gjøres. 17. juni skrev han følgende til Wilhelm Keilhau, som var formann i Norsk Forening for Utenrikspolitikk og Folkeforbund: «da Norge formentlig ikke bør holde seg utenfor det internasjonale samarbeid på dette område, vil jeg foreslå at den ærede forening stiller seg i spissen for arbeidet med å danne en norsk forening ...».

Utenriksminister Halvard Lange i 1946.
Foto: NTB

Halvard Lange satt selv med tillitsverv i foreningen og med denne dobbeltrollen fikk han saken bort fra det offisielle og over til folk med organisasjonserfaring.

Like etter ble det, på initiativ fra professor Keilhau, holdt et møte der følgende organisasjoner møtte: Folkeforbundsforeningen, Arbeidernes faglige landsorganisasjon (LO), Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF), Utenrikspolitisk studentgruppe, Kvinneligaen for fred og frihet (IKFF Norge), Norges Fredsråd og den norske avdelingen av Verdenssamlingen for fred (RUP).

Utenriksdepartementet og Nobelinstituttet var også representert. Med utgangspunkt i dette møtet dro en liten delegasjon til WFUNA-kongressen i Luxembourg, der de blant annet møtte FN-foreninger som allerede var godt etablerte.

Det norske initiativet hadde satt ned et arbeidsutvalg, der den drivende kraften var lektor B. S. Tranøy. Han målbar også den endelige planen gjennom et kåseri i NRK 2. oktober 1946. Der sa han blant annet:

«Det er sagt at krig begynner i menneskenes sinn. Det er lett å skjønne at situasjonen virker på sinnet. Vi vet hvor lett sinnet kan komme ut av likevekt, vi vet også at en uklar situasjon kan forvirre. Vi har sett hvordan slik forvirring har ført til ropet på den sterke mann, og vi har i sørgelig frisk erindring hva en slik sterk mann kan greie å få i stand av djevleskap i denne arme verden ...»

«Er det riktig at krig begynner i menneskenes sinn, så må det være riktig at det er i menneskenes sinn vi må bygge forsvaret for freden opp. Kan det være et for høyt mål å stille, at vi skal lære å skjønne at det beror på menneskene selv om vi skal ha krig eller fred? Menneskene må selv skape en ordening i verden slik at det blir mulig å leve i fred og et godt naboskap sammen.»

«Enhver ordning må skapes av menneskene selv, til bruk for menneskene. For at det skal skje, må vi gjøre noe for at opinionen i folket skal samle seg om denne ideen, samle seg om å skape en ordning. For demokratiet må nå en gang bæres av folkeopinionen. Demokrati er rotløst uten en våken og klar oppfatning hos den store masse. De må ha evnen til å kunne vurdere, og de må få et pålitelig materiale til å vurdere ut fra.»

Det er viktig å huske på at NRK, på dette tidspunktet, var landets eneste radiokanal. Tranøys kåseri nådde derfor ut til mange. Det var også han som førte i pennen den oppfordringen som gikk til en rekke organisasjoner i løpet av september dette året:

«Det er vår faste tro at det ikke er mulig å virkeliggjøre De Forente Nasjoners mål og gjennomføre en fast og endelig fred som en demokratisk realitet hvis ikke folkene selv, frivillig og beslutsomt, gjør De Forente Nasjoners idé til sin. Dette bør framfor alt gi seg uttrykk ved at de frie, folkelige sammenslutninger av alle slag – unntatt de politiske partier – går til samarbeid om saken ...»

Underskrevet av:

Norsk forening for Folkeforbund og utenrikspolitikk

Wilhelm Keilhau – Halvard Lange

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon

Arthur Ruud – Alfred Skar

Verdenssamlingen for fred

Johan Ødegaard – B.S. Tranøy

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet

Marie Lous Mohr – Ingrid Borchgrevink

Arbeidernes opplysningsforbund

Andreas Andersen

Utenrikspolitisk studentgruppe

Einar Ansteensen – Einar Løchen

August Schou

Direktør for Nobelinstituttet

14. oktober 1946 ble FN-sambandet stiftet. Datoen var antakelig tilfeldig og 24. oktober, FN-dagen, var enda ikke etablert. Det var kanskje ikke så rart at det i de første vedtektene også fantes en forskrift som sa at: «FN-sambandets årsmøte holdes så vidt mulig 9. april, som skal være De Forente Nasjoners dag i Norge». Slik ble det imidlertid ikke. FN-pakten tredde offisielt i kraft 24. oktober 1945. Siden den gang har 24. oktober blitt regnet som FN-dagen over hele verden, også i Norge.

Hvordan skape en folkeopinion?

Det var tidlig en klar oppfatning at det var gjennom organisasjonens medlemmer at FN-sambandet kunne nå ut til «hele folket». Den gang var organisasjonslivet rikt og viktig. Mange deltok i en eller flere organisasjoner.

Allerede fra starten fikk FN-sambandet en struktur som bygget på kollektiv tilslutning fra andre organisasjoner. Individuelle medlemmer var tillatt, men de fikk ikke stemmerett.

Hentet fra 25-årsjubileumsskriftet: «Etter mønster fra Teheran, Jalta og Potsdam fikk nemlig også FN-sambandet 'tre store': Landsforeningen i Norge (LO), Norges Kooperative Landsforening (NKL) og Norsk Arbeidsgiverforening (i dag NHO).» Fortsatt er både LO og NHO medlemmer i FN-sambandet. De har alltid en representant i styret og har ofte hatt styreleder vervet.

I dette jubileumsskriftet skrev Edward Hambro (president for FNs 25. generalforsamling) en hilsen til FN-sambandet:

«FN selv er ingen løsning, men er en ramme. Og innenfor den rammen kan løsninger finnes. Men de kan bare finnes hvis statene selv viser innsatsvilje og forståelse.

Ingen kan tvile på at verden er i en forferdelig krisesituasjon. Rustningene er astronomiske. Kløften mellom de rike og fattige er stadig like dype. Forgiftningen av vann og luft er skremmende. Og når de farer som omgir oss og som truer oss er av internasjonal art, er det klart at kampen mot dem må være like internasjonal. Vi kan ikke redde verdenshavene og luften omkring oss hvis vi ikke forstår at den uinnskrenkede stats suverenitet og den absolutte uavhengighet tilhører fortiden og at fremtiden bare kan bygges på en dyptgående og handlingsmettet forståelse av solidaritetens verdenslov. Hvis vi forstår dette og handler deretter, kan vi skape en verden hvor kommende slektsledd kan leve i fred og harmoni. Denne forståelsen kan bare komme fra de enkelte mennesker.

Kvinner og menn over hele verden må lære å forstå dette, og de må tvinge også sine ledere til å forstå det. Statsmenn må oppdras av «den alminnelige mann» og den eldre generasjon må tvinges av ungdommen til å tenke friske tanker.

Det er på dette felt organisasjoner som FN-sambandet kan utføre og utfører et stort og viktig arbeid. Gjennom tjuefem år har FN-sambandet i Norge arbeidet for å spre kunnskap om og forståelse for FN overalt i vårt land.

Ingen forening har vært for liten og intet stevne for stort til å ha FN på programmet. Intet skolebarn har vært for ungt og ingen voksen for gammel til å delta i arbeidet.»

Han konkluderte og avsluttet med følgende:

«Og resultatet av dette arbeidet er at det antakelig er større forståelse av FN i Norge enn i noe annet land. Men arbeidet er ikke fullført. Det blir aldri avsluttet. Det må fortsette dag etter dag, år ut og år inn i vårt land og i en rekke land.»

I dag, 50 år senere, ved 75-års markeringen for FN-sambandet, er Edvard Hambros ord fortsatt gyldige. FN-sambandets arbeid er kanskje til og med viktigere enn noen gang. Det internasjonale samarbeidet har de siste årene vært under økende press og nye spenninger mellom verdens stormakter, både i Ukraina og Sør-Kina-havet, truer verdensfreden.

Samtidig ble det tidlig klart at FN-sambandet fikk trange rammer for meningsytringer gjennom organisasjonen. Bjarne Gran (styreformann i FN-sambandet 1957 -1959) beskrev dette i FN-sambandets 25-årsjubileumsskrift:

«Konsekvensene av dette ble skildret med avslørende klarhet av FN-sambandets formann under WFUNAs årsmøte i Warszawa i 1960, der han også talte på vegne av organisasjonene i Sverige og Finland og gav en nødvendig orientering overfor FN-foreninger med bredere individuell oppslutning og ganske annerledes sterke virkemidler i opinionsdannelse omkring De Forente Nasjoner: De vet sikkert, herr president, at våre FN-samband bygger på tilslutning fra frivillige organisasjoner som spiller en framtrødende rolle i det sosiale, økonomiske og politiske liv i våre land. – Fordi våre FN-samband er slik bygd opp som de er, gjør de seg ikke politisk gjeldende som organisasjoner. – det er ikke ‘comme il faut’ i våre land at FN-sambandene ‘krever, henstiller’ eller på annen direkte måte prøver å påvirke regjeringen.»

Dette har fulgt organisasjonen helt fram til i dag og ført til at mange mener FN-sambandet blir for utydelig og at organisasjonen burde kunne tatt tydeligere standpunkt til en del politiske saker.

Samtidig har den klare linjen om at organisasjonen først og fremst skal være en opplysningsorganisasjon blant annet gitt FN-sambandet en unik rolle i skoleverket. Mange parter ønsker å samarbeide med organisasjonen og det gode samarbeidet med departementer og myndigheter har holdt seg helt fram til i dag.

Den organisasjonsformen som ble valgt for FN-sambandet var fleksibel og har gitt organisasjonens ledelse tilstrekkelig selvstendighet til å kunne ta initiativ og komme med nye forslag som gjør at FN-sambandet er i stadig utvikling. FN-sambandet har beholdt sin selvstendighet, til tross for at den økonomiske støtten i all vesentlighet kommer fra norske myndigheter.

Samarbeidet med Utenriksdepartementet og Norad

Den sterke oppslutningen om FN i Norge har bidratt til at skiftende regjeringer også har støttet FN-sambandets informasjons- og opinionsarbeid, som har en særstilling innenfor en bredere statlig satsing.

FN-sambandet fikk fra starten av sin bevilgning fra Utenriksdepartementet, en liten sum til å begynne med, med etter hvert er organisasjonens drift helt avhengig av disse midlene. Gjennom årene har midlene vekselvis kommet fra Utenriksdepartementet og Norad, alt etter hvordan arbeidsfordelingen har vært fordelt mellom disse to, og hvor FN-sambandet har blitt plassert i statsbudsjettet.

I 1971 var omtrent halvparten av norsk bistand til utviklingsland kanalisert gjennom FN-organer. FN-sambandet skulle spre kunnskap og gi informasjon om alle deler av FN's virksomhet. Det var da naturlig at det også ble et samarbeid på informasjonsfeltet med Norads informasjonstjeneste. Dette samarbeidet startet allerede i 1964, da Norads forløper, Norsk Utviklingshjelp, opprettet et informasjonskontor.

FN-sambandets informasjon om utviklingslandene og utviklingshjelpen ble muliggjort med økonomisk støtte fra Norad. I Stortingsproposisjon 109 (1966/67), om opprettelsen av Direktoratet for utviklingshjelp (Norad), sluttet regjeringen seg til at Norad skulle ha ansvar for statlig og statlig finansiert informasjonsvirksomhet om utviklingssamarbeidet og situasjonen i utviklingsland. Her ble det pekt på at samarbeidet med FN-sambandet ville «innta en særstilling på grunn av dets lange erfaring og dets betydelige organisasjonsapparat og kontaktnett».

Utover på 1970-tallet tok Norad opp spørsmålet om styrket opplysningsarbeid med FN-sambandet og en rekke andre organisasjoner. I 1976 ble det inngått en flerårig prøveavtale med AOF. Denne ble i løpet av få år utvidet til også å omfatte de øvrige partienes opplysningsforbund, andre landsdekkende paraplyorganisasjoner, som LO og Kirken. Denne informasjonsstøtteordningen ble etter hvert en viktig del av det Norad-støttede folkeopplysningsarbeidet, men FN-sambandet har hele tiden hatt en særstilling, spesielt i skolen.

I 1982-83 så det vanskelig ut for organisasjonen, utbyggingen av distriktskontorene var ferdig, men bevilgningene var ikke store nok. Det var snakk om å måtte begynne en reell nedbygning igjen. Heldigvis ble organisasjonen reddet av en ekstra bevilgning under behandlingen av statsbudsjettet på høsten.

På starten av 2000-tallet så det igjen mørkt ut for organisasjonen. Bevilgningene hadde stått stille, lønns- og prisvekst ble ikke dekket opp og på høsten 2001 ble det kutt i bevilgningen under behandlingen av statsbudsjettet, for resten av året. Virksomheten ble selvfølgelig sterkt berørt av dette, produksjoner ble lagt på is, og organisasjonen måtte redusere aktivitetene.

Organisasjonen gjennomgikk en omfattende organisasjonsutviklingsprosess, etter en utredning initiert av Utenriksdepartementet. Som et resultat av omstillingene økte bevilgningene de neste årene.

I 2015 var FN-sambandet igjen tilbake under Norad og ble finansiert over den såkalte informasjonsstøtteordningen for sivilsamfunnsorganisasjoner. Bevilgningen til informasjonsstøtteordningen på 90 millioner kroner ble foreslått strøket under statsbudsjettprosessen. FN-sambandets bevilgning på over 30 millioner av dette ville dermed også bli borte. Det betydde i klartekst at organisasjonen med et pennestrøk ville forsvinne. Mange var ikke klar over at hele FN-sambandets budsjett lå i denne potten. De ansatte, styret, samarbeidspartnere og FN-skoler satte i gang en aktiv og virkningsfull kampanje for å sikre midler til videre drift. FN-sambandets arbeid i skoleverket ble fremhevet som særlig viktig. Resultatet ble at organisasjonen og UNICEF Norge ble flyttet til ny budsjettpost i Utenriksdepartementet. Overføringen sikret FN-sambandet en rammeavtale for de neste tre årene, noe som gjorde planlegging, drift og virksomhet enklere og mer forutsigbart.

I 2020 fikk FN-sambandet en fireårig tilskuddsavtale med Utenriksdepartementet. Dette har bidratt til stabilitet og gitt mulighet for langsiktig, strategisk planlegging og investeringer. Den nåværende tilskuddsavtalen følger FN-sambandets fireårige strategiperiode.

FN-sambandet har gang på gang gjennom sin 75-årige historie kommet styrket ut av problemene og har klart å vise viktigheten av informasjonsarbeidet de driver både for myndigheter, skoleverket og et allment publikum. I dette arbeidet har oppbyggingen av distriktsavdelingene spilt en stor og viktig rolle.

Kontorer over hele Norge

Da FN-sambandet ble opprettet var det ikke snakk om distriktsavdelinger. All aktivitet ble drevet fra kontoret i Oslo, men noen mente likevel at FN-sambandet burde ha kontorer i andre deler av landet. I Bergen ble det formelt konstituert en Vestlandsavdeling i 1950. Økonomisk støtte fra FN-sambandet sentralt var imidlertid ikke mulig. De hadde knapt med midler og den nye avdelingen måtte være selvfinansierende. Avdelingen fikk derfor egne vedtekter, eget styre og representantskap. Denne organisasjonsmodellen ble videreført for de nye distriktsavdelingene som etter hvert ble utbygd. Avdelingene måtte selv skaffe seg økonomiske midler til drift og dette fikk de gjennom medlemskontingent fra fylker, kommuner, skoler, organisasjoner og enkeltpersoner.

Allerede i 1956 ble neste distriktsavdeling etablert, da Trøndelagsavdelingen så dagens lys. I 1958 kom Sørlandsavdelingen. De hadde ikke råd til eget kontor og den deltidsansatte hadde hjemmekontor, men fikk hjelp fra Kristiansand Mekaniske Verksted til å sende ut stensiler, brev og rundskriv for FN-sambandet. En skikkelig dugnad kan man vel kalle det.

Med egne avdelinger både på Sørlandet, Vestlandet og i Trøndelag mente mange at det var for galt at det folkerike og store Østlandsområdet ikke hadde en egen avdeling. En egen Østlandsavdeling ble dermed etablert 8. desember 1961. I styret og representantskap ved distriktsavdelingene satt både fylkesmenn og kjente forfattere. Likevel var mye av arbeidet basert på frivillighet og med en deltidsansatt.

Vestlandsavdelingen hadde dekket Rogaland fylke, men rogalendingene var ikke helt fornøyde. De mente Bergen var langt unna og hadde opprettet et såkalt kontaktutvalg. I 1964 løsrev de seg fra Vestlandsavdelingen og opprettet sin egen Rogalandsavdeling. Også i Nord-Norge ble det opprettet diverse kontaktutvalg. I alt 11 utvalg ble opprettet fra Kirkenes i Nord til Mosjøen i Sør.

FN-sambandet hadde et klart ønske om å få opprettet en avdeling i Nord og i 1977 ble det åpnet et kontor i Tromsø. Denne avdelingen skilte seg imidlertid fra de andre ved at den av økonomiske årsaker

I 1971 lå FN-sambandets hovedkontor i Parkveien 12 i Oslo. Generalsekretær Anders J. Guldvik (t.v.) gjennomgår her stoff med informasjonssekretær Mette Clifford, organisasjonssekretær Jon G. Reinholdt og kontorfullmektig Camilla Torp.
Foto: Rolf Chr. Ulrichsen / Aftenposten.

ble lagt direkte under hovedkontoret i Oslo. Avdelingen hadde ikke noe eget styre, men de 11 kontaktutvalgene fungerte som før. Det ble også etablert et rådgivende informasjonsutvalg. Organiseringen av kontoret i nord gjorde at de ikke kunne ha egne medlemmer og dermed gikk de glipp av kontingentinntekter og kontakter. I 1980 vedtok FN-sambandets hovedstyre at kontoret i Tromsø skulle være et distriktskontor på linje med de andre og i 1982 ble Nord-Norge avdelingen opprettet.

Distriktsavdelingene ble gradvis oppbygd, men helt fram til midt på 1970-tallet var det bare to avdelinger med fulltidspersonale, Øst- og Vestlandsavdelingen.

Fra jubileumsskriftet i forbindelse med FN-sambandets 50-årsjubileum saksr vi:

«Men så begynte ting å skje. ‘Noen snakket sammen’, som det heter i andre sammenhenger. Og disse ‘noen’ var først og fremst FN-sambandets generalsekretær Anders Guldvik (generalsekretær fra 1956 – 1999) og NORADs informasjonssjef Leif Vetlesen. 5. juli 1974 sendte Vetlesen et brev på seks sider til utenriksminister Knut Frydenlund. Det brevet ble innledningen til FN-sambandets

store utbygging. Vetlesen skriver: I en replikkveksling i Stortinget 14. desember i fjor i forbindelse med enkelte bevilgninger på utviklingshjelpens kapitler ga utenriksministeren uttrykk for sin personlige interesse for informasjonsvirksomheten omkring vår utviklingshjelp og antydte at en her måtte søke nye veier.»

Bakgrunnen var blant annet en mer kritisk og avvisende holdning til norsk utviklingshjelp. Dette var også tema da Stortinget i 1973 drøftet stortingsmeldingen om utviklingssamarbeidet og mange tok til orde for styrket opplysningsarbeid. Vetlesen fulgte opp dette fra Norads side og konkluderte med følgende:

«Jeg er da etter grundige og gjentatte drøftinger med mine egne medarbeidere og med representanter for FN-sambandet kommet fram til at en styrking og utbygging av FN-sambandets organisasjon er den beste og mest hensiktsmessige – og mest økonomiske – løsningen når det gjelder å styrke opplysningsvirksomheten om u-landsproblemene i vårt land.»

Forslaget fra Vetlesen var å gi FN-sambandet en ekstrabevilgning på 2 millioner kroner til utbygging av distriktsavdelinger. Midlene skulle brukes til å bygge ut avdelingene i Rogaland, på Sørlandet, på Vestlandet og i Trøndelag. I tillegg skulle det opprettes nye distriktsavdelinger i Hedmark/Oppland og Nord-Norge. FN-sambandets hovedkontor laget et forslag til plan for denne utbyggingen, som ble gjenstand for debatt i organisasjonen. Det skyldtes blant annet at den foreslo å legge ned lokale representantskap, styre og årsmøter og å legge distriktsavdelingene direkte inn under hovedstyret. I tillegg diskuterte man de geografiske grensene for avdelingene.

Helt slik gikk det ikke. I løpet av 1975 ble en endelig utbyggingsplan laget i et samarbeid mellom FN-sambandet og Norad, som ble godkjent av utenriksdepartementet. Telemark var blitt overført til Sørlandsavdelingen og punktet om nedlegging av lokale styre var tatt ut.

Nå begynte en lang prosess. I 1975 nedsatte hovedstyret et utvalg, ledet av Jan Balstad (Balstad-utvalget), som skulle gjennomgå FN-sambandets virksomhet. Før hovedstyret og Balstad-utvalget hadde ferdigbehandlet utbyggingsplanen var imidlertid året blitt 1976 og budsjettet for dette året allerede bestemt. Dermed ble 1977 året da hele utbyggingen skulle foregå. Etter diskusjoner mellom Finansdepartementet og Utenriksdepartementet ble imidlertid forslaget til budsjett på vel 2 millioner halvert. Den reduserte støtten var akkurat nok til å opprette kontorene i Trondheim og Tromsø. De kommende årene ble bevilgningene fra Stortinget mindre enn fastsatt i den opprinnelige planen, men organisasjonen klarte likevel å få på

plass en ny saksbehandlerstilling i Vest og betale for driften av Agder-Telemarkskontoret. Høsten 1981 bevilget så Stortinget ekstra midler som var øremerket utbygging av Rogalandsavdelingen og det ble ansatt en medarbeider på heltid.

Nå var så godt som hele utbyggingen ferdig, bortsett fra et kontor i Hedmark/Oppland. Det gjenstår fortsatt den dag i dag. Men med den kraftige veksten organisasjonen hadde hatt oppsto nye problemer. Tildelingene fra staten holdt på ingen måte tritt med lønns- og prisøkningene og førte til økonomisk krise i organisasjonen. I 1981-82 ble det diskutert å bygge ned organisasjonen, si opp folk og legge ned avdelinger. Men det hele gikk seg til da Stortinget under budsjettforhandlingene i 1982 økte bevilgningen til FN-sambandet med en halv million kroner. Organisasjonen var berget og utbyggingen fullført. FN-sambandet hadde fått kontorer i seks byer: 1) Tromsø, som skulle dekke Finnmark, Troms og Nordland, 2) Trondheim, som dekket Nord- og Sør-Trøndelag, 3) Bergen, som dekket Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hordaland, 4) Kristiansand som fikk Agderfylkene, i tillegg til Telemark, 5) Stavanger, som dekket Rogaland og 6) distriktskontoret i Oslo, som dekket hele syv fylker, Oslo, Akershus, Buskerud, Oppland, Hedmark, Vestfold og Østfold.

Avdelingene var helt fram til 2002-2003 autonome, med egne vedtekter, styre og årsmøter. De slet imidlertid med å gjennomføre årsmøter. Medlemmene hos de enkelte avdelinger besto av kommuner, fylkeskommuner, skoler, bibliotek og i noen tilfeller enkeltmedlemmer.

Dette var en modell som ikke kunne fortsette, noe som kom klart fram i utredningen fra 2001-2002. Her var forslaget at avdelingene skulle legges under generalsekretæren, styrene oppløses og alle hovedstyrets fremtidige vedtak skulle gjelde hele organisasjonen.

Dette skapte til dels sterke reaksjoner fra enkelte av distriktsavdelingene, særlig fra styrene, forståelig nok. Styreleder fikk en formidabel jobb med å finne løsninger som alle kunne godta. Det ble mange kompromisser og organisasjonen endte opp med at de gamle styrene nå skulle være såkalte råd. De skulle, som navnet sier, gi de ansatte råd om virksomheten, samt være kontaktskapende i lokal- og regionalmiljøet, men ikke lenger behandle virksomhetsplaner og budsjett. Det ble også bestemt at lederne av rådene skulle ha en plass i hovedstyret. For at hovedstyret ikke skulle bli altfor stort, med en utvidelse på seks rådsledere, ble det vedtatt at tre rådsledere skulle være representert av gangen, med de tre andre som vara. Rådslederne hadde ansvaret for å informere og holde varamedlemmene oppdatert på hva som foregikk i hovedstyret. Det var ingen enkel modell. Noen av rådene fortsatte å behandle virksomhet og budsjett på møtene sine, til

tross for at dette ikke lenger var relevant, men litt etter litt gikk ting seg til.

Det viste seg etter hvert at det var vanskelig å holde liv i distriktsrådene. I 2015 ble derfor vedtektene endret, slik at distriktsrepresentantene ble valgt direkte. I 2019 ble det igjen foretatt endringer, slik at styret nå består av; styreleder, nestleder, og seks medlemmer fra FN-sambandets medlemsorganisasjoner. En representant for de ansatte møter i styret med fulle rettigheter.

I 2018 gjennomgikk organisasjonen en større omorganisering, som har gitt gode resultater. Seks mindre avdelinger med to til fire ansatte er svært sårbart. Større enheter gir et større miljø og bedre bruk av hverandres kompetanse på tvers av organisasjonen.

De seks distriktsavdelingene ble til tre regionavdelinger, men de seks fysiske kontorene ble opprettholdt i Tromsø, Trondheim, Bergen, Kristiansand, Stavanger og Oslo. Målet med omorganiseringen var en mer enhetlig organisasjon, som kunne tilby et enhetlig tilbud av aktiviteter. Videre var det et behov for å styrke eierskap og kompetanseutvikling. Administrasjonsavdelingen ble etablert som en del av omorganiseringen. FN-sambandets skolefaglige ansvar ble lagt til regionavdelingen i Øst, som ble samlokalisert med kommunikasjons- og administrasjonsavdelingen i Oslo. Ledergruppen skulle fra nå av bestå av ledere fra de ulike regionene og avdelingene, med mål om bedre samarbeid og forankring i organisasjonen.

Modellen med regionavdelinger spredt rundt i landet har vært en av de viktigste suksessfaktorene for organisasjonen. Nærhet til lokalbefolkningen har gitt organisasjonen mange fordeler og et bredt kontaktnett.

Viktigheten av å jobbe med barn og unge

Helt fra starten av var det klart at skolesektoren var en viktig målgruppe for FN-sambandet. Den viste seg etter vært å bli den viktigste. Dette skyldtes nok i noen grad at mange av de mest entusiastiske ildsjelene som var med i FN-sambandets første år kom fra nettopp skoleverket.

De første tiårene

Allerede fra 1950 ble begrepet «skoleavdeling» brukt i FN-sambandet. Når vi vet at det bare var fire ansatte ved kontoret den gangen, og at to av dem jobbet deltid, var det kanskje litt spesielt å kalle det skoleavdeling. På den annen side forteller dette noe om hvor viktig FN-sambandet mente skoleverket var.

Den første publikasjonen som ble sendt alle skolene i 1946-47 var, naturlig nok, FN-pakten. Chr. Michelsens Institutt i Bergen sto for utarbeidelsen.

Allerede i 1948 var det et samarbeid med Austlandske lærerstemne, der FN-sambandet viste film og materiell for 500 lærere. Med tanke på at dette var en helt ny organisasjon, så var dette ganske bemerkelsesverdig. Det sier også noe om interessen for FN og FNs arbeid allerede den gangen.

Det kom etter hvert mye materiell fra FN-systemet, men dette var selvfølgelig på engelsk. FN-sambandet hadde ikke kapasitet til å oversette dette og inngikk derfor et samarbeid med Chr. Michelsens Institutt om oversettelsesarbeidet. Målgruppen fra starten av var lærere og elever i det som den gang het gymnaset, i dag videregående skole. Før FN-dagen ble det hvert år sendt materiell til alle skoler i landet. Skrivekonkurranser var svært populært, både for elever i gymnaset og for lærere. En oppgave for elevene kunne for eksempel være: «Hvorfor er spørsmålet om de økonomisk tilbakeleggende land så viktig i vår tid?» For lærere kunne det være: «Hvordan kan en i dag best drive arbeid for økt forståelse av andre folk og kulturer – i folkeskolen, framhaldsskolen eller ungdomsskolen?»

Tidlig på 1960-tallet ansatte organisasjonen en egen skolesekretær. Vyene var store: endelig skulle man realisere planen om at samtlige elever som går ut av gymnaset og lærerskolene skal ha gjennomgått et FN-kurs.

Det var optimistisk, men allerede året etter ansettelsen var antall elever som deltok på kursene firedoblet. FN-kurset fulgte en fast mal: foredrag, film, gruppearbeid og plenum, fordelt på to dager. Elevene fikk tilsendt materiell på forhånd. Skolene som deltok, satte altså av to hele dager til dette arbeidet.

Det ble også nedsatt et pedagogisk utvalg, som besto av mennesker tilknyttet de ulike skoleslagene: grunn- og videregående skoler samt lærerhøgskoler. Et slikt pedagogisk utvalg fortsatte helt fram til på 1990-tallet og var med på å kvalitetssikre virksomheten overfor skoleverket. Denne direkte lenken til fagfolk gjorde at organisasjonen følte seg tryggere på materialet som ble produsert og at tilbudene til skolene var relevante.

Fra midten av 1970-tallet var det flere personer som jobbet med skolesektoren i FN-sambandet. Målgruppen var først og fremst lærere, lærerstudenter og gymnas-elever, men også yrkesskoleelever fikk oppmerksomhet. I 1969, i anledning 50-årsjubileet for FNs arbeidsorganisasjon (ILO), ble en brosjyre om ILO og de unge trykket av elever på Oslo yrkesskole og sendt til elever på yrkesskolene rundt om i landet.

Skoleavdelingen fortsatte å utvide målgruppen og utover på 1970-tallet ble det også utarbeidet undervisningsmateriell for grunnskolen og ungdomsskolen. I forbindelse med FNs 25-årsjubileum i 1971 utviklet FN-sambandet undervisningsmateriell for alle i grunnskolen om menneskerettigheter og om utviklingslandene for ungdomsskolen. Et lite hefte med dikt og sanger fra andre land ble produsert for småskolen.

På 1970-tallet kom det nye lærerplaner for grunnskolen. FN-sambandet vedtok å satse enda sterkere på egenprodusert materiell, samtidig med at kursvirksomheten skulle fortsette. Etter sterkt press ble det også vedtatt at antall publikasjoner på nynorsk måtte økes. Dette gjaldt naturlig nok særlig undervisningsmateriell. FN-sambandets skoleavdeling hadde allerede den gangen et samarbeid med radio og fjernsyn. Nå ble dette samarbeidet forsterket, og ansatte i skoleavdelingen deltok i en lang rekke programmer for skolekringkastingen.

 Undervisningstime på Follo folkehøyskole i Vestby ved kontorsjef Svein Erik Odden i FN-sambandet i 1971. Foto: Rolf Chr. Ulrichsen / Aftenposten

Skoleavdelingen hadde i flere år vektlagt undervisning om utviklingsland og FNs arbeid for å bedre levekårene i disse landene. På begynnelsen av 1970-tallet endret dette seg mer i retning av undervisningsmaterieell om krig, fred og nedrustning. FN-sambandets største produksjon til da var aktivitetshefter for førskolen, barnetrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet, komplett med lærerveiledning til alle heftene. Opplegget ble utviklet i samarbeid med UD's utvalg for rustningskontroll og nedrustning. I tillegg var det også en serie med samme tema i skolefjernsynet.

Samarbeid med Norads skoleavdeling

Norad hadde nå også fått en egen skoleavdeling og de to skoleavdelingene i Norad og FN-sambandet jobbet ofte tett sammen. Det ble laget felles kursopplegg for lærerskoler og lærere i grunnskolen. I tillegg ønsket FN-sambandet å fortsette samarbeidet med yrkesskolesektoren. Sammen med Norad ble det utviklet fem undervisningsopplegg med temaer som rasisme, befolkningsproblemer og frigjøringsbevegelser. I tillegg ble det tilbudt kurs for lærere i yrkesskolen.

Samarbeidet med Norads informasjonsavdeling strakk seg over mange år. Noe undervisningsmaterieell og kurs ble utarbeidet i felleskap,

mens Norad sto alene bak andre produksjoner. Markedsføring og distribusjon ble lagt til FN-sambandet.

Studiereisene til ulike land i Afrika ble etter hvert også et samarbeidsprosjekt. Dette fortsatte helt fram til 2000-tallet, da Norad ba FN-sambandet overta ansvaret for reisene og kostnadene ble lagt til i organisasjonens vanlige budsjett. I tillegg hadde FN-sambandet et samarbeid med Norad om regionale seminarer for journalister.

Den nordiske Alternativgruppen med pionerarbeid

I de nordiske landene Sverige, Danmark, Finland og Norge var FN-forbundene og UNICEF-komiteene opptatt av hvordan de kunne nå ut til skolesektoren. I noen av organisasjonene hadde de ansatte som jobbet med skoleverket som målgruppe, i andre arbeidet noen på deltid og andre frivillig. I Sverige var også SIDA (svenskernes Norad) svært aktive. Midt på 1970-tallet dannet disse skolemedarbeiderne «Den nordiske Alternativ-gruppen». Én målsetting var å få til et bedre nordisk samarbeid på dette feltet, men den viktigste målsettingen var å gi et alternativt undervisningstilbud om utviklingsland, FN og FNs arbeid. Derav navnet Alternativ-gruppen. Gruppen mente at menneskene som levde i utviklingsland ofte ble framstilt som fattige, ulykkelig og hjelpetrengende, lite i stand til å klare seg selv. Alternativgruppen ønsket å utvide og nyansere dette bildet.

I 1974 kom UNESCOs anbefaling om opplæring i mellommenneskelig forståelse, samarbeid og fred. Dette var det pedagogiske utgangspunktet for internasjonalt undervisning og her ble Alternativgruppen på mange måter en pioner.

I 1976 utkom bladet Alternativ i alle de nordiske landene. Bladet var ment som et hjelpemiddel for lærere i grunn- og videregående skole. Tidsskriftet tok for seg pedagogikk, metodikk og konkrete undervisningsopplegg. Målsettingen var å fremme et internasjonalt perspektiv på undervisningen. Første nummer ble sendt ut gratis til alle landets skoler med ønske om at de tegnet abonnement.

Gruppen møttes to ganger i året for å diskutere pedagogikk og metodikk og møtene gikk på omgang blant landene.

Den nordiske Alternativgruppen gjorde flere samproduksjoner. Under FNs internasjonale barneår i 1979 ble det gitt ut en stor aktivitetskalender, med illustrasjoner av nordiske kunstnere. I tillegg hadde bladet Alternativ undervisningsopplegg om hvordan kalenderen kunne brukes. Dette ble en braksuksess i alle landene og kanskje den største salgssuksessen i FN-sambandets historie. Den ble trykket i flere

opplag. Ungdomsåret fikk noe tilsvarende i 1986. «Den magiske boka» inneholdt eventyr og skapelsesberetninger fra hele verden, samlet inn av gruppens medlemmer. Boka ble illustrert av nordiske kunstnere og laget for å brukes i undervisningen om barnekonvensjonen.

Slikt arbeid fantes ikke andre steder og den nordiske Alternativgruppen gjorde seg bemerket ut over de nordiske landene. I 1979 ble de invitert av FNs utviklingsprogram (UNDP) til å reise til Kamerun for å møte universiteter og skoler, og for egenhendig å oppleve UNDPs arbeid. Som et resultat av reisen ga Alternativ ut et spesialnummer om å stole på egne krefter (Self-reliance) i de nordiske landene. Bladet ble oversatt til engelsk og fransk av UNDP og spredt rundt om i verden.

I 1991 ble gruppen sendt til Namibia. Målsettingen var å se på UNDPs og andre FN-organisasjoners arbeid i felt og lage ulike typer materiell, blant annet til undervisning, i de nordiske landene etter turen.

Den nordiske Alternativgruppen var også opptatt av informasjonsmateriell som kom fra FN-systemet. På et møte i Finland i 1981 satte gruppen seg et nytt mål: den ville se på hva slags filmer FN og spesielt UNICEF anbefalte til undervisningsformål. Etter 14 timer sammenhengende filmfremvisning forfattet gruppen et skarpt brev til UNICEF med kritikk. De mente filmene var overfladiske og ikke ga noen dypere forståelse av utviklingsproblemene.

Svaret fra UNICEF var vel det vi kan kalle ganske lakonisk: de tok kritikken meget alvorlig, men mente at de nordiske landene ikke var representative. «Synspunktene i Norden ligger langt foran synspunktene i de fleste land ...» het det i svaret.

Flere parter deltok etter hvert i gruppen, blant andre en av UNICEFs informasjonsansvarlige i Genève. Denne stillingen var besatt av nordiske medarbeidere og kunne lett gli inn i gruppen. Da et av gruppens møter ble lagt til Genève måtte møtet forlenges, fordi flere FN-organisasjoner ønsket å møte gruppen. Noen kom reisende fra andre land for å delta.

Etter hvert ble det også slik at gruppen møtte informasjonssjefene i de nordiske bistandsforvaltningene (Norad med flere) fast en gang i året.

Gruppen jobbet mye med menneskerettigheter og menneskerettighetsundervisning og i 1986-87 startet de et felles nordisk menneskerettighetsprosjekt. Det var først lokale kurs, så regionale og deretter et sentralt opplegg, etterfulgt av en fase hvor lærerne underviste og kunne prøve ut kunnskapen de hadde fått gjennom de tre første fasene. Det hele endte opp med et felles nordisk

seminar. Det virket som om lærerne fra de andre nordiske landene var sulteforet på denne type skolering.

Utover på 2000-tallet ble den nordiske Alternativgruppen etter hvert oppløst. Dette skyldtes blant annet at flere av organisasjonene ikke lenger vektla skoleverket like mye. Dessuten kunne man se en endring i det nordiske samarbeidet etter at Danmark, Sverige og Finland ble medlemmer av EU. En del samarbeidsprosjekt, som tidligere var nordiske, ble det nå søkt penger til gjennom EU-systemet.

Skoleavdelingen var også aktiv gjennom WFUNA. Høsten 1982 var den vertskap for en internasjonal konferanse om internasjonalt undervisning, med deltakere fra mange land. Konferansen ble arrangert i samarbeid med WFUNA og UNESCO. Lignende konferanser ble arrangert i Barcelona i FNs fredsår 1986, der en av skoleavdelingens medarbeidere foreleste om fredsundervisning, og i Argentina på slutten av 1980-tallet. Fra norsk side ble det også jobbet aktivt med å få WFUNA til å sette internasjonalt undervisning på dagsorden. Det var et fast punkt fra de norske deltakerne på alle generalforsamlinger.

De ulike tiårene og temavalg

På 1980-tallet økte skoleavdelingen aktivitetene i barneskolen. Norad og FN-sambandet inngikk et samarbeid om et forsøksopplegg, der 24 lærere fra hele landet ble invitert til å delta. Ønsket var å etablere nærmere kontakt med enkeltlærere og følge disse over en viss tid. Alle de seks distriktssekretærene i FN-sambandet deltok i dette arbeidet. Lærerne ble samlet til felles kurs og møttes deretter tre ganger. En av intensjonene var å få evaluert undervisningsmateriellet som allerede var produsert og å utvikle nytt materiell. Gjennom disse lærerne fikk Norad og FN-sambandet vite hvordan materiellet fungerte i klasserommet og fikk konstruktive innspill til produksjon av nytt materiell, basert på lærernes kompetanse og erfaring.

Resultatene av arbeidet ble publisert i tidsskriftet Alternativ og FN-sambandet hadde kontakt med mange av lærerne i flere år etterpå.

Kurs med oppfølging ble en ny måte å jobbe på for skoleavdelingen. De satte i gang et nytt stort prosjekt: «Krig og fred i din og min verden». Målgruppen var elever og lærere på ungdomstrinnet. Lærerne fikk dagskurs og oppfølging fra distriktskontorene og skoleavdelingen på ulike måter. Det ble arrangert dagsseminar for elevrepresentanter, som ble avsluttet med et evalueringsseminar. 110 lærere deltok i tillegg til alle elevene deres. Både i det første prosjektet og i «Krig og fred i din og min verden» var evaluering en viktig del av prosjektet. Evalueringene

viste at dette var et vellykket prosjekt, men svært kostbart, både med hensyn til personalbruk og kostnader ellers.

«U-landene – angår de oss» ble det neste store prosjektet. Målsettingen var å vise hvordan utviklingslandene var med å prege hverdagen vår, nærmiljøet, uten at vi kanskje tenkte over disse forbindelseslinjene. Det kunne være varer vi brukte til daglig, turisme, kultur eller religion. Det hele startet i 1984 og undervisningsopplegget ble gjennomført i 1985-86. 172 lærere på barne- og ungdomstrinnet deltok.

I ettertid kan man fastslå at dette prosjektet fikk stor betydning og fikk mange avleggere. Ulike opplegg av typen «grav der du står» og «fra det lokale til det globale» ble gjennomført av mange ulike organisasjoner. Trolig var dette prosjektet med på å bevisstgjøre mange om vår tilknytning til utviklingsland.

1986 var FNs internasjonale fredsrår. Det ble laget en vandrestilling: «Fredens mange ansikter». Den ble vist rundt i hele landet. Skoleavdelingen laget «På fredsstien», et natursti-opplegg, der elevene ble sendt ut i naturen. 65 000 elever gjennomførte opplegget og fikk tildelt sitt eget fredsmærke.

Dette året innledet FN-sambandet et samarbeid med skuespiller, forfatter og tekstforfatter Trond Brønne og fikk rettigheter til en egen sang (Ballongvisa sunget av Maj-Britt Andersen). Denne sangen ble sunget av titusener av barn over hele landet på FN-dagen.

Menneskerettighetsundervisning har hele tiden stått sentralt i FN-sambandets tiltak overfor skolene. Leder av skoleavdelingen satt i UD's menneskerettighetsutvalg og ledet arbeidet i arbeidsgruppen for menneskerettighetsundervisning under UD's menneskerettighetsutvalg.

I anledning menneskerettighetserklæringens 50-årsjubileum i 1998 var det stor aktivitet. Undervisningsmaterieell ble utviklet og i samarbeid med Utenriksdepartementet ble det laget oversikt over alt som fantes av undervisningsmaterieell om menneskerettigheter. Sentralt ble det, i samarbeid med Det Norske Teateret, utviklet en forestilling som ble vist for ungdomsskolene i Oslo og omegn, samt en fotoutstilling med to fotografier fra VG. Det ble også laget en stor festforestilling i Det Norske Teateret med Kong Olav som gjest.

På slutten av 1980-tallet ble miljø og utvikling det heteste temaet i FN-sambandets portefølje. Brundtland-kommisjonens rapport «Vår felles framtid» fikk stor oppmerksomhet og la grunnlaget for mye av undervisningsmateriellet FN-sambandet produserte innenfor dette temaet. Det ble arrangert kurs for lærere over hele landet. At Norges

statsminister Gro Harlem Brundtland (Ap) var leder av kommisjonen som leverte rapporten, gjorde nok sitt til at det ble gjort en ekstra innsats og at det fra myndighetenes side ble bevilget ekstra midler til produksjoner og kurs

På starten av 1990-tallet ble det produsert undervisningsmaterieell for hele grunnskolen, som fikk tittelen «Ei jord å være glad i». Dette ble utarbeidet i samarbeid med det svenske FN-forbundet, i tillegg til at flere departementer bevilget økonomisk støtte. Skoleavdelingen hadde en klar pedagogisk tanke med dette materialet. Gjennom opplevelse og forståelse for kloden vår skulle elever og lærere være med å jobbe for en bærekraftig verden. Det var viktig for FN-sambandet å ta et positivt utgangspunkt og å unngå skremselspropaganda. Det ble derfor laget en huskeliste for lærere som skulle ta opp miljø og bærekraft i undervisningen.

FN-filuren

Ut fra en idé om at også de minste kunne ha nytte av internasjonal undervisning oppsto det et svensk-norsk samarbeid. Det svenske FN-forbundet var først ute og laget et bildematerieell om FN for de aller minste. FN-sambandet laget en norsk versjon av dette og deretter inngikk de to FN-forbundene et tett samarbeid, der de utviklet felles materieell innenfor ulike internasjonale temaer. Her oppsto FN-filuren, som er en fantasifigur. Den tar barna med rundt i verden for å vise hvordan barn og voksne har det og hvordan FN jobber for at alle skal ha det bra og kunne leve i en fredelig verden.

I 1988 gikk tilbudet til barnehagene om medlemskap i FN-filurens klubb. 20 000 barnehagebarn var medlemmer på det meste. I anledning FNs 50-årsjubileum ble det i samarbeid med det svenske FN-forbundet laget en TV-serie, som i oktober dette året ble vist i barne-TV. Det var flere episoder der FN-filuren, på oppdrag fra FN, drar rundt til blant annet Nepal og Afghanistan for å vise hvordan FN jobber i felt. Sågar FNs generalsekretær på det tidspunktet, Boutros Boutros-Ghali, deltar og «intervjues» av FN-filuren.

Etter hvert viste det seg at medlemskap med to utsendinger i året ble for omfattende. Medlemskapsordningen ble oppløst og materieell kunne i stedet bestilles direkte fra FN-sambandet. Målgruppen ble også utvidet til småskolen (1.-3. klasse)

I tillegg til undervisningsmaterieell ble det produsert refleksvester med FN-filuren, utviklet FN-filurdrakter i full voksenstørrelse samt håndduker. Disse ble brukt av distriktsavdelingene rundt om i landet og ble og er fortsatt svært populære. FN-filuren har hilst på både kongelige og statsministre.

En egen nettside (*www.fn-filuren.no*) ble utviklet i 2006, med små temasider og egne spill som kunne brukes på nettbrett, i klasserommet og hjemme. Disse blir fortsatt brukt, særlig rundt FN-dagen.

FN-skoleordningen

FN-sambandet har hatt en medlemskapsordning for skoler gjennom mange tiår. Tidligere, da distriktsavdelingene var autonome, var skolene medlemmer i den enkelte distriktsavdeling. Dette endret seg etter hvert og skolene er nå medlemmer i FN-sambandet. Medlemsskolene får medlemskapstilbud blant annet i form av materiell, nyhetsbrev, kurstilbud og besøk fra FN-sambandet. De siste årene har medlemstallet ligget stabilt på 700 – 800 skoler, altså nesten hver fjerde skole i Norge. I tillegg har FN-sambandet bidratt til utviklingen av UNESCOs skolenettverk i Norge, ASPnet.

UNESCO Associated Schools Network, ASPnet

UNESCOs skolenettverk er et globalt nettverk med mer enn 9000 deltakende utdanningsinstitusjoner i 180 land. Utdanningsinstitusjonene strekker seg fra barnehager til videregående skoler, i tillegg er lærerutdanningsinstitusjoner med i nettverket. Nettverket ble startet tidlig på 1950-tallet og har sekretariat i Paris. Nettverket har som overordnet målsetting å arbeide for UNESCOs idealer: fred, trygghet og samarbeid. Herunder å arbeide for fred gjennom å sørge for at elever i alle land får god undervisning i globalt medborgerskap, menneskerettigheter og undervisning i om og for bærekraftig utvikling.

Målsettingen er å styrke den internasjonale dimensjonen i undervisningen, inspirere til kontakt og samarbeid mellom skoler og å utvikle gode undervisningsmetoder. Undervisning for bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap står sentralt, helt i tråd med Kunnskapsløftet 2020.

På slutten av 1980-tallet vedtok UNESCO-kommisjonen i Norge at utdanningsinstitusjoner i Norge skulle inviteres til å delta i nettverket. FN-sambandet var involvert i arbeidet, og leder av skoleavdelingen satt i UNESCO-kommisjonens styre og ledet arbeidsutvalget for utdanning. Barne- og ungdomsskoler, i tillegg til videregående opplæring, ble invitert. Det ble lagt vekt på internasjonalt undervisning, kontakt med skoler i andre land og et årlig kurs for de involverte skolene. Hvert kurs hadde et fastlagt tema, kursene ble holdt ulike steder i landet og FN-sambandets distriktskontorer ble invitert for å snakke om hva FN-sambandet kunne tilby.

Kontakten med skoler i andre land var ikke alltid like lett å få til. Dette var før internett og postgangen verden over var ikke alltid effektiv. Likevel ble den direkte kontakten med skoler i land langt borte viktig. De gangene det lyktes skapte det stort engasjement hos både lærere og elever.

FN-sambandet var i mange år medlem av nettverkets arbeidsgruppe. I 2015 ble FN-sambandet koordinator for nettverket med ansvar for rekruttering og utvikling, gjennomføring av det årlige seminaret, facebook-siden og kontakt med skolene i nettverket. Nettverket har i dag 35 medlemsskoler som satser spesielt på internasjonalt undervisning og ulike prosjekter sammen med vennskapsskoler nasjonalt og internasjonalt. FN-sambandet har gitt norske skoler i nettverket mulighet til å bidra inn i UNESCOs arbeid om fremtidens skole. Temaer som menneskerettigheter, klima, kultur og internasjonale forhold er gjennomgående.

Gjennom ASPnet deltar FN-sambandet også i ett globalt nettverk av lærerutdanninger. Målet er å gi lærerstudentene som uteksamineres solide verktøy for å undervise om, i og for bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap. Dette er aktuelt i Norge – og i resten av verden.

Studiereiser for lærere

På begynnelsen av 1980-tallet startet Norad med studiereiser for lærere til land i Afrika og Asia der Norge drev utviklingsarbeid. Etter hvert ble FN-sambandet med som reiseleder før de ble bedt om å overta hele prosjektet. Målsettingen var å vise frem Norads utviklingsprosjekter, besøke skoler og gi lærerne en egen opplevelse og erfaring som de kunne ta med seg tilbake til klasserommet.

Femårsavtalen med Utenriksdepartementet, som dekket over halvparten av utgiftene til reisene, gikk ut i 2006. En brukerundersøkelse viste positive tilbakemeldinger fra de 98 lærerne som hadde deltatt, og det ble framforhandlet en ny avtale fra 2007. Det ble gjort en del endringer i studiereisen, oppholdet ble kortet ned og deltakerne (skoleeier) skulle betale en egenandel på 10 000 kroner. Som tidligere ble det arrangert seminar i forkant og oppfølgingsseminar etter reisen.

Distriktsavdelingene var med på å velge ut skoler. FN-sambandet ønsket at skoler som hadde vært spesielt aktive innenfor internasjonalt undervisning skulle få denne muligheten.

Det hadde lenge vært et ønske i FN-sambandet om å lage studiereise for lærere til FN i New York. Lærere, både i grunn- og videregående opplæring, hadde ytret ønske om dette. For FN-sambandet ble

 Lærerreisen til New York i mars 2019. Her er lærere og deltagerne fra FN-sambandet avbildet i FN-bygningen. Foto: FN-sambandet

det en naturlig utvikling av tilbudet om lærerreiser, siden norsk utviklingsbistand ble mer og mer et stat-til-stat-samarbeid og det ble vanskeligere å vise konkrete prosjekter.

Organisasjonen bestemte seg for å prøve ut dette og i 2009 gikk den første studiereisen for lærere til FN i New York. FN-sambandet jobbet tett med den norske FN-delegasjonen og Utenriksdepartementet da programmet ble lagt. Det ble arrangert et to-dagers seminar i Oslo før reisen, der blant annet FN, FNs oppbygging, Tusenårsmålene og korrupsjon sto på programmet.

Målet med reisene var å øke kunnskap og kjennskap til FN og FNs virksomhet, herunder bedre forståelsen av det multilaterale systemet og gangen i FNs arbeid.

Evalueringen etter reisen viste at opplegget var vellykket og erfaringene så gode at FN-sambandet fortsatte med disse reisene i årene som fulgte.

Ungdom som målgruppe

Ungdom har alltid vært en ettertraktet målgruppe både for FN-sambandet og andre organisasjoner. Dette skyldes at ungdom gjerne sees på som morgendagens voksne, er aktive og energiske og evner å tenke nytt på tvers av det etablerte. Det siste har likevel gitt FN-sambandet noen utfordringer gjennom historien og spørsmålet om hvordan ungdom kan og bør engasjeres har alltid vært et tema for FN-sambandet.

 Ungdommer ved Follo folkehøyskole er med på en undervisningstime med FN-sambandet i 1971. Foto: Rolf Chr. Ulrichsen / Aftenposten

Med bakgrunn i svært aktive skoleelever konstituerte en gruppe ungdommer i 1951 «FN-sambandets ungdomsgruppe». Anders Evang var første leder, etterfulgt av Ingrid Eide. Skoleavdelingen hadde tidligere vært med på å utvikle det som skulle bli en mangeårig tradisjon: Nansen-Camp. Den første leiren ble holdt i Larvik. World Friends Association, i samarbeid med Council for Education in World Citizenship, var arrangør av leiren.

Dette ble en oppgave for ungdomsgruppen. De organiserte en ny leir, denne gangen i Sandefjord. 120 deltakere, halvparten kom fra utlandet, resten fra Norge. For første gang etter krigen deltok også en delegasjon fra Tyskland. Temaet for leiren var «A Study of War».

Ungdomsgruppen holdt et høyt aktivitetsnivå. Året etter at gruppen var etablert holdt de en rekke arrangementer. Det var studiegrupper, diskusjonsmøter med temaer som «raseproblemene» «personlighet og fred», og en statsråd ble innbudt for å snakke om «Hvorfor er ungdommen så passiv?».

Gruppen inviterte også kjente personer til rundbordsdebatter om nedrusting og FN. De fortsatte med Nansen-Campene, med deltakelse fra andre land, og engasjerte seg sterkt i folkeaksjonen som ble startet for å skaffe midler til «Fondet for hjelp til underutviklede Land» – også kjent som «Den norske India-hjelpen».

FN-sambandet hadde på dette tidspunktet ansatt en ungdomssekretær på deltid, som arbeidet som sekretær for gruppen.

Blant studentene var det også stor aktivitet, Utenrikspolitisk studentgruppe, som var med å starte FN-sambandet, var en aktiv drivkraft. De sørget blant annet for at fellesorganisasjonen for alle studenter (Norsk Studentsamband) meldte seg inn International Student Movement for the United Nations. (ISMUN) Flere av medlemmene i ungdomsgruppen ble etter hvert studenter og fortsatte med studiesirkler og debattmøter på universitetene.

Ungdomsgruppen i FN-sambandet fortsatte med aktivitetene og Nansen Camp ble arrangert i 1954 og fram til og med 1957. I 1958 ble imidlertid leiren arrangert under navnet International Affairs Seminar, ledet av Karin og Thorvald Stoltenberg. I noen år var navnet United Nations seminar. Etter hvert ble ledelsen av leiren overtatt av FN-sambandets egne ansatte og tillitsvalgte og ble til ordinære kurs.

FN-sambandet startet nå arbeidet med andre typer ungdomsaktiviteter og den første ungdomsgruppen ble avviklet.

Tidlig på 1960-tallet ble en ny ordning til med kontaktpersoner for FN-sambandet i en rekke landsomfattende ungdomsorganisasjoner. Materiell og kursinvitasjoner ble sendt ut og i 1963 ble FN-sambandets ungdomsgruppe på nytt etablert. Kurs, møter og studiesirkler var fortsatt hovedaktiviteter. Gruppen var i utgangspunktet knyttet til hovedkontoret, men utviklet mer og mer samarbeid med Østlandsavdelingen, som da var nyopprettet. Utenriksdepartementet, Oslo kommune og FN-sambandet ga alle økonomisk støtte. Som en kuriositet kan det nevnes at et trykkeri i Oslo trykket alt materiell for gruppen gratis. Så utviklet imidlertid ungdomsarbeidet seg i en retning som FN-sambandet fant det vanskelig å godta.

Vi henter fra FN-sambandets 50-årsjubileumsskrift:

«I 1966 skjedde en utvikling som på lengre sikt skulle føre til brudd med FN-sambandet. En ny ungdomsgruppe for FN ble opprettet i Bergen. På årsmøtet i Ungdomsgruppen ble det derfor vedtatt å søke opprette et sentralorgan for hele landet. Denne nye organisasjonen ble kalt Norsk Ungdoms FN-forbund (NUFN). Ved siden av Oslo og Bergen fikk den også en gruppe i Fredrikstad som medlem. (For øvrig etter hard kamp med marxist-leninistene som prøvde å «kuppe» gruppen.)

NUFN fortsatte det nære samarbeidet med FN-sambandet i 1967, men i -68 begynner det å bli problemer. Aktivitetene i

Bergen lå nede, og det var vanskelig å skape noen interesse for organisasjonen. Man begynte å tenke på å slå seg sammen med andre organisasjoner. Og den generelle radikale tendens i tida førte til politiske motsetninger mellom NUFN og FN-sambandet. Ledelsen i FN-sambandet følte at organisasjonens tradisjonelle nøytrale linje kunne bli kompromittert.

Men året etter ble likevel det største arrangementet i NUFNs historie gjennomført: Et tredagers internasjonalt seminar med tittelen «Er FN et organ for stormaktsimperialisme?» Det var deltakere fra 40 land og daværende Kronprins Harald åpnet møtet. En undergeneralsekretær fra FN holdt innledningsforedraget og flere statsråder fra inn- og utland deltok. Avslutningsunderholdningen sto Åse Kleveland for – gratis.»

Etter hvert ble det vanskelig å få nye medlemmer til NUFN. Solidaritetsorganisasjoner, som blant annet jobbet mot Apartheid i Sør-Afrika eller krigen i Vietnam, appellerte mer til ungdommen. I 1970 slo NUFN seg sammen med Norske skolers Afrika-komité. De laget en ny organisasjon med navnet U-gruppene. Hver av U-gruppene kunne drive sin egen politikk. Dette ble svært vanskelig for FN-sambandet. Hvordan skulle de kunne holde på sin nøytrale linje?

Hentet fra 50-årsjubileumsskriftet:

«Dette kunne ikke aksepteres av FN-sambandets styre, som forlangte at hele organisasjonen skulle ha en felles «policy». Etter lange diskusjoner forsvant dermed U-gruppene over sidelinjen. Prosessen var så smertefull at FN-sambandets styre i 1971 vedtok at noe ungdomsutvalg/ungdomsorganisasjon ikke skulle gjenopprettes.»

FN-sambandet fortsatte likevel å ha ungdom som en av målgruppene, men nå ble det organisert innenfor ordinær virksomhet.

Årlige samlinger for ungdom ble arrangert på Gol og lenge var dette nærmest en fast institusjon. Kursene på Gol folkehøgskole ble arrangert om sommeren og gikk over flere dager. I tillegg til ungdomsgruppene til FN-sambandets medlemsorganisasjoner var målgruppen var først og fremst de politiske ungdomsorganisasjonene. FN-sambandet regnet med at mange av fremtidens politikere var blant disse og håpet at disse ville ta med seg både god kunnskap om FN og positive holdninger til internasjonalt samarbeid. Det viste seg å være riktig.

Tematikken de første årene var utviklings- og fredsproblematikk. På disse kursene ble det lagt mer vekt på debatten enn informasjon om temaene. Kursene skulle avspeile den dagsaktuelle debatten i Norge innenfor temaene.

Etter hvert ble kursene flyttet til Nansenskolen på Lillehammer, som ble en fast samarbeidspartner. Tematikken endret seg også fra utviklingsproblematikk til å ta utgangspunkt i FNs internasjonale år, der temaene varierte, og FNs arbeid. Kursene fortsatte til begynnelsen på 1990-tallet. Det ble færre søkere til kursene og etter hvert avsluttet organisasjonen denne formen for ungdomsarbeid.

Da det hele startet på 1960-tallet var det få som drev denne type kurs for ungdom, og kursene var svært attraktive. Etter hvert som ungdomsorganisasjonene fikk mer penger og bygget opp egen kompetanse, tok de imidlertid over dette arbeidet. Flere av de som satt i sentrale posisjoner i ungdomsorganisasjonene hadde tidligere vært deltakere på FN-sambandets kurs og kunne arrangere kurs selv.

Etter hvert måtte FN-sambandet se seg om etter andre måter å engasjere ungdommen på.

Studenter hadde alltid vært en målgruppe for organisasjonen, og i distriktsavdelingene hadde de kontakt med de ulike studentgruppene på universitet og høyskoler. I forbindelse med de internasjonale ukene, som startet i 2002, engasjerte studenter seg og etablerte organisasjonen FN-studentene. FN-studentene hadde sitt eget styre, men hadde tilknytning til FN-sambandet på ulike måter. Enkeltstudenter fikk blant annet delta på WFUNAs generalforsamling, kurs og konferanser.

I mars 2005 ble Ungdomspanelet etablert. Her fikk ungdom mellom 15 og 20 år skrive på egen ungdomspanelblogg på FN-sambandets hjemmesider. Her kunne de skrive innlegg om samfunnsaktuelle temaer og andre kunne kommentere innleggene. Ungdommene kom fra hele landet og halvparten av ungdommene ble skiftet ut hvert år. De fikk være med på kurs i FN-sambandet, deltok også i ulike andre sammenhenger som kursledere, innledere og annet. I 2008 innledet ungdomspanelet et samarbeid med Si;D i Aftenposten og mange av blogginnleggene fikk plass der.

Under FN-sambandets 70-års feiring i 2016 møttes to av de som var med i ungdomsgruppen på slutten av 1940-tallet, begynnelsen av 1950-tallet, Thorvald Stoltenberg og Ingrid Eide med to representanter fra det daværende ungdomspanelet, Sidra Yousaf og Leon Bafondoko, til samtale om hva ungdomsarbeidet har betydd for dem.

FN-studentene

Alle FN-sambandets distriktskontorer har hatt og har god kontakt med studentmiljøet på universitet og høyskoler. Dette ble formalisert i 2006 og den første gruppen med FN-studenter ble etablert.

Ved kontoret i Sør var det medarbeidere fra Tanzania og Uganda i forbindelse med et utvekslingsprogram gjennom Fredskorpset, som FN-sambandet deltok i. Deltakerne hadde bakgrunn fra UN Youth og var vant til et både tettere og mer formalisert samarbeid med studentmiljøet. De foreslo og deltok i å tilrettelegge og gjennomføre arbeidet som førte fram til etablering av FN-studentene.

Studentene var svært aktive under studiestart, internasjonale dager og gjorde en fremragende innsats under gjennomføring av Internasjonal uke. I tillegg var og er de viktige støttespillere under gjennomføring av FN-rollespill. Studentene organiserte også egne møter med foredrag om FN, debattmøter, film og quiz.

Samme år ble også FN-studentene Oslo etablert. FN-sambandet Øst hadde lenge ønsket et tettere samarbeid med studenter, spesielt ved universitetet i Oslo. FN-studentene fikk raskt over 200 medlemmer, de organiserte seg i undergrupper utfra ulike temaer de var interessert i. Gruppene har holdt åpne møter for andre studenter og FN-sambandet Øst har bistått i planlegging og gjennomføring.

I løpet av 2008 var det FN-studenter i alle landes største byer. Det ble satt i gang arbeid med å lage et nasjonalt nettverk for alle FN-studentgruppene og det ble avholdt et eget nettverksmøte med foredrag og organisasjonsplanlegging. Året etter ble det laget en egen nettside for FN-studentene, med målsetting om å samle all informasjon fra alle nettverkene.

FN-studentene har etter hvert utviklet sin egen organisasjon med tett tilknytning til FN-sambandet.

De viktige medlemsorganisasjonene

FN-sambandets medlemsorganisasjoner er organisasjonens demokratiske plattform og har vært både støttespillere og målgruppe i opplysningsarbeidet. Aktivitetene overfor medlemsorganisasjonene har selvfølgelig endret seg i takt med samfunnsendringene. I samarbeidet med Norad og UD ble det ofte gjennomført tiltak rettet mot organisasjons-Norge generelt, utover medlemsorganisasjonene.

Da FN-sambandet startet med to-tredagers kurs for tillitsvalgte i medlemsorganisasjonene var dette ikke så vanlig, i alle fall ikke med tematikken utviklingsproblematikk. Aktuelle forelesere var så få at FN-sambandet hadde sin egen liste over aktuelle forelesere. Kursene var svært populære og i tillegg til utviklingsproblematikk inneholdt de temaer som kvinnespørsmål, likestilling, miljø, FNs internasjonale år og FNs virksomhet. Målsettingen med kursene var å gi deltakerne økt kunnskap om internasjonale spørsmål gjennom forelesninger og debatter. Etter hvert som årene gikk så vi den samme utviklingen som hos ungdomsorganisasjonene: kunnskapen og kompetansen på internasjonale spørsmål økte hos medlemsorganisasjoner og andre organisasjoner, som etter hvert avholdt de sine egne kurs innenfor temaer mer direkte knyttet til egen virksomhet.

Et annet viktig tilbud til medlemsorganisasjonene var de såkalte «Kungälv-kursene». Dette var kurs for medlemsorganisasjonene i alle de nordiske landene. Ideen ble unnfanget på et nordisk generalsekretærmøte i starten av 1970-årene. Tanken var at disse kursene skulle gå på omgang blant de nordiske landene, noe de også gjorde i starten. Målsettingen var å speile de ulike debattene som gikk i de nordiske landene om internasjonale spørsmål og at deltakerne skulle lære av hverandre. Det var forelesninger, gruppearbeid og debatter. Deltakerantallet var 70-80, så det var relativt store kurs. Kursene ble avholdt på sommeren i deltakernes ferie. Etter hvert viste det seg å være vanskelig å få disse kursene til å gå på omgang blant landene og det ble innledet et ganske tett samarbeid med det nordiske akademiet i Kungälv (Sverige). Akademiet ble opprettet i 1968, på initiativ fra Nordisk Råd, og var et sentrum for folkeopplysning. Akademiet ble besluttet nedlagt i 2003.

Kronprins Haakon hilser på elever fra Fjell barneskole i Drammen i 2005 under arrangementet for Tusenårsmålene. Foto: Terje Bendiksby / NTB

De nordiske kursene, i samarbeid med akademiet, fortsatte til tidlig 90-tallet, da det etter hvert ble mindre deltakelse og til slutt enighet om å avslutte de nordiske kursene.

Fra slutten av 1980-tallet og utover på 1990-tallet samarbeidet FN-sambandet tett med Norad og UD om å bygge kompetanse og engasjement hos organisasjonene knyttet til folkeopplysning om bærekraftig utvikling og de ulike temaene som ble satt på dagsorden gjennom FN-toppmøtene på 1990-tallet. I samarbeid med Norad ble det fra FN-sambandets side særlig satset på større årlige konferanser, først på Bolkesjø og senere på Sundvollen. Her ble det i starten også samarbeidet med Felleskampanjen for jordas miljø og utvikling, der mange av medlemsorganisasjonene deltok, og senere med felleskampanjens arvtaker, Forum for utvikling og miljø (ForUM), så vel som nettverket av organisasjoner som mottok informasjonsstøtte fra Norad, RORG-samarbeidet. Disse konferansene var et viktig samlingssted og møteplass for organisasjonene og UD og Norad på 90-tallet, der det også var rom for å knytte kontakter med samarbeidspartnere og diskutere saker og utveksle erfaringer mer uformelt.

For medlemsorganisasjonene og andre var også det årlige møtet i UD på høsten, før FNs generalforsamling, svært populært. Dette møtet var et samarbeid mellom UD og FN-sambandet, som blant annet hadde i oppgave å skaffe deltakere. Fra UD's side orienterte enten Utenriksministeren eller statssekretæren om norske holdninger og standpunkt for årets generalforsamling. Før møtet forelå også publikasjonen Aktuelle FN-spørsmål. Dette var svært populære møter, der deltakerne kunne stille spørsmål eller ta opp spørsmål de mente det var viktig at Norge hadde en holdning til i FN.

På 2000-tallet ønsket Utenriksdepartementet andre former for dette møtet og FN-sambandet var ikke lenger en like naturlig samarbeidspartner. UD opprettet det de kalte FN-forum, en debattarena med ulike temaer innen FN og internasjonale spørsmål. Utenriksdepartementet arrangerte disse møtene sammen med ulike samarbeidspartnere utfra hvilke temaer som skulle debatteres. FN-sambandet var også samarbeidspartner på noen av disse møtene, blant annet ett der Kronprins Haakon som innledet om Tusenårsårene. Dette var selvsagt et godt besøkt møte både av deltakere og presse.

FN-sambandet jobber fortsatt med å finne gode møteplasser for medlemsorganisasjonene og andre både lokalt, regionalt og sentralt. I de senere årene har FN-sambandet arrangert FN-saloner for og med medlemsorganisasjonene, hvor formål er å gi kunnskap om FN og internasjonale spørsmål. Medlemsmassen til FN-sambandet er bredt sammensatt, med humanitære, ideelle, kulturelle, religiøse- og arbeidslivsorganisasjoner. Bredden kan gi noen utfordringer, møteplassene må kanskje skreddersys til den enkelte organisasjon, samtidig er denne bredden unik og virkelig FN-sambandets demokratiske plattform.

Fra tradisjonelt pressearbeid til en ny digital hverdag

Pressen har vært svært viktig som ett ledd i FN-sambandets arbeid med å nå gjennom med sitt budskap. Høsten 1947 ble «Artikkeltjenesten» startet. Dette året kom det ut 18 stensilerte artikler og foredrag i et samlet opplag på 1500. Ulike aktuelle temaer ble tatt opp, som atomenergi, Norges utenrikspolitikk og Hellas-konflikten.

Allerede året etter, i 1948, ble det satt i gang et samarbeid med FNs informasjonskontor i København. «Pressetjenesten» kom med ukentlige utsendinger til landets aviser, våre medlemsorganisasjoner og enkeltpersoner. Denne tjenesten ble flittig brukt. Artiklene ble delvis skrevet av personer utenfor FN-sambandet og Informasjonskontoret. Etterspørselen etter internasjonalt stoff var stort. Norske aviser og tidsskrifter hadde liten direkte tilgang til internasjonalt stoff og tjenesten fra FN-sambandet ble derfor verdsatt, ikke minst fordi tekstene var ferdig oversatt til norsk.

Fra organisasjonen ble opprettet og frem til slutten av 1970-tallet distribuerte FN-sambandet en rekke publikasjoner, herunder FN-nytt, Nytt om økonomiske underutviklede områder, spesialpressetjenesten, pressetjenesten, FN-blad, ILO-nytt og FAO-nytt. Blant disse var også *UNESCO Features*, som hadde populærvitenskapelige og allmennkulturelle reportasjer. Det ble også laget artikler på en rekke andre temaer, som ble sendt til aviser og tidsskrifter.

De første 30 årene hadde FN-sambandet en egen pressesekretær eller redaktør for pressetjenesten. Media ønsket ofte spesialstoff i forbindelse med FN-dager, noe pressesekretæren sørget for. Etter hvert ble stoffet egenprodusert i FN-sambandet, slik at det ikke lenger bare var oversettelsesarbeid fra ulike FN-organer.

Tidene endret seg imidlertid, og norsk presse ble mindre og mindre interesserte i å bruke ferdigskrevne artikler. Kravet til aktualitet og hurtighet økte. Etter hvert som digitaliseringen utviklet seg, ble informasjon fra FN-systemet og andre internasjonale organisasjoner tilgjengelig for alle som ønsket det. Nå var det ikke lenger nødvendig å gå om FN-sambandet for å få informasjon blant annet fra FN.

 Pressekonferanse med FN's spesialrepresentant for barn i krig i 1997, Olara A. Otunnu, i bakgrunnen pressekonsulent i FN-sambandet Jon Børge Hansen.
Scan-Foto: Lars Aamodt

Etter at FN-sambandet fikk egen hjemmeside (1996) og stadig flere søkte informasjon der, så ble også stadig mer av arbeidet til presseavdelingen lagt der. Dagens hjemmesider, fn.no., har 4 millioner besøk i året. I tillegg til temasider, undervisningsopplegg, statistikk, grafikk og egne filmer, produseres det i dag 3-4 nyhetssaker i uka. FN-sambandet får 60-70 henvendelser fra pressen årlig, fordelt på riks- og lokalaviser, TV og radio. I 2020 hadde Fn-sambandet 609 oppslag i pressen, ifølge Retriever. Generalsekretæren og andre i FN-sambandet deltar i presseintervjuer, på radio og TV. Innlegg og kronikker publiseres en rekke ganger i løpet av året, og organisasjonen sender fortsatt ut pressemeldinger ved behov.

I det FN-sambandet fyller 75 år gis det ut tre digitale nyhetsbrev. **Denne uka i FN** blir sendt ut hver mandag til journalister og andre som ønsker å holde seg oppdatert på det som skjer i FN fremover. Brevene består av egne nyhetssaker, lenker til FNs egne nyhetsartikler og andre FN-organisasjoners saker. Det er rundt 6000 abonnenter på dette nyhetsbrevet og det produseres egne nettversjoner av brevet samt en utgave for Instagram. **Arbeidslivsnytt** sendes ut månedlig til

i overkant av 1000 abonnenter med interesse for ILO og arbeidsliv. *Verden i skolen* sendes ut hver måned til rundt 3500 abonnenter. Dette nyhetsbrevet er tilpasset skoleverket og er også en viktig strategisk markedsføringsplattform for alle tilbudene våre i skolen.

Fra trykket materiell til verdensveven

Fra starten av var det viktig for FN-sambandets å få utgitt trykket materiell, som kunne spres til medlemsorganisasjonene og skoleverket. Produksjonene har vært mange og spesielt undervisningsmateriellet har kommet i store opplag.

FN-sambandet skjønte likevel at den digitale utviklingen ville gå raskt. Allerede i 1996 hadde organisasjonen egne hjemmesider.

Siden da har organisasjonen jobbet kontinuerlig med utvikling og forbedring av hjemmesidene. Denne innsatsen har gitt svært gode resultater, med mange brukere. Tidligere hadde FN-sambandet tre ulike nettsteder; Globalis og fn.no, samt FN-filuren. Disse er nå samlet under fn.no.

I løpet av 2013 brukte organisasjonen store ressurser på tilpasning av nettsidene til mobil og nettbrett. Fra da av var FN-sambandets nettsider tilgjengelig på alle digitale plattformer.

På hjemmesidene finnes temasider, nyheter, undervisningsopplegg og statistikk. De siste årene har særlig temasidene om FNs bærekraftsmål, klimaendringene og bærekraftig utvikling hatt en kraftig økning. FN-sambandets sider om bærekraftsmålene hadde alene 2 millioner visninger 2021. Filmen «Hva er bærekraftig utvikling?», som ble lansert i 2015, har blitt vist mer enn 350 000 ganger og den engelske versjonen har passert 1 million avspillinger på YouTube.

Kunnskapsformidlingen, troverdigheten og folkeopplysningstanken har vært med FN-sambandet hele tiden. Mens organisasjonen for førti år siden tok imot elevgrupper og studenter på besøk til biblioteket i FN-sambandets lokaler, kan elevene nå klikke seg inn på fn.no og få kunnskap og informasjon til oppgavene sine.

Globalis – et interaktivt verdensatlas

I 2003 startet FN-sambandet opp med en ny hovedsatsing på nett. Globalis ble utviklet som et interaktivt verdensatlas, med geografisk informasjon og aktuell statistikk fra FN. I starten var dette et samarbeid mellom FN-sambandet, GRID-Arendal og Høgskolen i Hedmark, med økonomisk støtte fra UD og Norad. Globalis ble raskt svært populært

og brukt av mange, særlig elever og lærere. Allerede i 2004 ønsket FN-forbundene i Sverige og Danmark å oversette Globalis til sine respektive språk. Det førte til at antall brukere ble mangedoblet.

Oversettelse og tilpasninger til de andre nordiske språkene ble gjennomført ved hjelp av prosjektmidler fra Nordisk Råd. Sverige, Danmark, Finland og Island fikk sine sider. Dette har ført både til at vi når ut til flere, men også styrket det gode samarbeidet mellom de nordiske FN-forbundene.

For å styrke merkevaren FN-sambandet og gjøre brukeropplevelsen bedre for skoleelevene, ble fn.no og globalis.no slått sammen til fn.no i 2017. Samtidig har samarbeidet med de andre nordiske FN-forbundene bestått og Globalis lever videre på svensk, dansk, finsk og islandsk.

Nettsiden legger stor vekt på at skoleelevene selv skal kunne navigere, lese og orientere seg rundt på sidene. Undersøkelser viser at en tredjedel av brukerne er under 20 år.

Globalis og fn.no er nå godt etablert i skoleverden og nettsidene ble trukket fram som er umistelig ressurs da FN-sambandet sto i fare for å miste statsstøtten.

I 2015 var tallene for besøk på sidene allerede på over 3,5 millioner i året for Norden, og satsingen og investeringen i utvikling har ført til over 100% økning på fem år. Besøkstallet i 2021 var 7,6 millioner, mens antall sidevisninger var på 20,5 millioner.

Viktige satsinger

FN-dagen – hele verdens bursdag

Helt siden oppstarten har FN-sambandet markert FN-dagen. De første årene ble dagen markert med at FN-pakten ble sendt ut til skoleverket, senere med aktiviteter både for skoleverket, medlemsorganisasjoner og allmenheten.

Til skoleverket har det gått ut oppfordring om å markere dagen på skolene. Tidligere ble det sendt ut materiell skolene kunne bruke. Nå ligger alt dette på nettet, der lærere og elever kan gå inn å finne stoffet selv.

I flere år delte vi ut hvite fredsroser tidlig på morgenen til mennesker på vei til ulike oppdrag. I Oslo og andre byer ble det gjort sammen med FN-veteranene. Sammen med rosen ble det delt ut en liten pamflett med informasjon om FN. Utdelingene ble dekket av pressen og generalsekretær var fast gjest hos både TV2 og NRK.

FN-dagen ble markert av barnehagebarn i Oslo i 2018. Foto: FN-sambandet

Region Øst arrangerte barnetog gjennom Oslos gater, teaterforestilling på Nationalteatret og underholdning på Akershus festning eller i Oslo Rådhus. Ofte har Kronprinsen, kronprinsessen eller statsministeren deltatt. Utover i landet har regionkontorene arrangert ulike tiltak med stor og god oppslutning.

I anledning FNs 50-årsjubileum ble det sendt ut FN-flagg til medlemsskolene med oppfordring om å markere dagen. Svært mange skoler markerte dagen.

Nettsidene våre er mye brukt på FN-dagen, så mye at økt serverkapasitet og teknisk beredskap er på plass over flere dager for å sikre stabiliteten til sidene.

I mange år arrangerte også FN-sambandet debattmøter på FN-dagen, i samarbeid med FN-organisasjonene i Norge. Panelene besto av representanter fra utenriksdepartementet, andre departementer, høytstående FN-ansatte, politikere og andre.

Fra 2020 har også organisasjonen satset på digitale FN-dagsfeiringer. I koronaåret 2020 fulgte over 30 000 elever et live-sendt TV-program. Daværende statsminister Erna Solberg, Kronprins Haakon Magnus og daværende stortingspresident Tone W. Trøen var quizmastere. Elevene fikk også digitale foredrag og intervjuer med både Solberg, kronprinsen og Trøen om bærekraftig utvikling. Elevene fikk også stille spørsmål og være med på en live-quiz.

Stortingpresident Tone Trøen og Kronprins Haakon i samtale med elever over hele landet via skjerm. 30 000 elever fikk på denne måten markere FN-dagen på tross av koronapandemiens begrensninger. Foto: Svein Harald Lian

I 2021 samarbeidet FN-sambandet med TV 2 Elevkanalen om en direkte-sendt feiring av FN-dagen, med fokus på ytringsfrihet og FNs år for fred og tillit. Hele 43 000 elever fra mellomtrinnet, ungdomsskolen og videregående skole fulgte sendingen. En digital feiring av FN kan ikke erstatte fysiske FN-dagsparader med glade barn med FN-flagg. Likevel, tilbakemeldingene fra skolene er at digitale opplegg gir mange flere muligheten til å delta. Fokuset på kunnskapsdeling og samtaler med relevante gjester gir merverdi for elevene og viser at FN-sambandet utvikler seg i tråd med tiden, og møter de unge der de befinner seg.

ILO med egen informasjonstjeneste i FN-sambandet

Det hadde lenge vært et ønske om å få til en bedre informasjon i Norge om den internasjonale arbeidslivsorganisasjonen ILO. I 1986 ble det bevilget midler over statsbudsjettet til en egen informasjonskonsulent, faglig underlagt ILO-komiteen og med kontor plass i FN-sambandet. Fra 1989 ble informasjonstjenesten om ILO en permanent del av FN-sambandets virksomhet.

Koblingen mellom et anstendig arbeidsliv og fred var tydelig fra starten av. Her hilser FNs generalsekretær, Kurt Waldheim (t.h.), LO-kongressen i Norge i 1973. Waldheim takket for støtten LO som aktivt medlem av FN-sambandet yter til FN. Foto: Rolf Chr. Ulrichsen / Aftenposten

 Generaldirektør Guy Ryder besøker jubileumsutstillingen i forbindelse med ILOs 100 årsjubileum på Aker Brygge i 2019. FN-sambandet hadde ansvar for den norske feiringen av jubileet. Foto: Markus Karkash Tveit

I starten var virksomheten spesielt rettet mot media, spesielt fagpressen. I tillegg ble det brukt mye tid på å få dagspressen til å ta inn mer arbeidslivsstoff. I FN-sambandets 50-årsjubileumsskrift ble det slått fast at ILO, som tidligere var en organisasjon for spesielt interesserte, gjennom informasjonsarbeidet fra FN-sambandet var blitt mye mer synlig både i mediebildet samt at interessen blant organisasjoner og privatpersoner hadde økt.

Det ble etter hvert enighet om at ILO-informasjonen skulle være en del av FN-sambandets ordinære virksomhet.

Formålet med informasjonen er å spre informasjon, gi kunnskap om og øke interessen og forståelsen for ILOs arbeid og internasjonale arbeidslivsspørsmål. Informasjonen skal også ta opp Norges medlemskap i ILO, samt norske myndigheters og partene i arbeidslivets deltakelse i ILO.

Dette gjøres blant annet gjennom nyhetsbrev, egne hjemmesider med oppdatert stoff, innlegg i sosiale medier, informasjonsforedrag og deltagelse på arrangementer knyttet til stoffområdet. Organisasjonen svarer også på henvendelser fra publikum om temaet.

Foredrag om ILO og arbeidsliv tilbys skoler over hele landet i forbindelse med rollespillet «Tekstilfabrikken». Årlig får rundt 1000 elever prøve seg som ILO-rådgivere, arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter i spillet. Rollespillet er en god inngangsport for å lære om viktigheten av trepartssamarbeidet, sosial dialog og ILOs rolle.

I 2019 feiret ILO 100-årsjubileum. FN-sambandet markerte jubileet med blant annet jubileumskonferanse på vegne av Den Norske ILO-komiteen, for rundt 120 deltakere. Generaldirektøren i ILO deltok i markeringen på konferansen. Han åpnet også en utendørs fotoutstilling på Aker brygge der temaet naturlig nok var arbeidsliv og ILO før og nå. Flere tusen mennesker passerte utstillingen i den tiden den sto på Aker brygge og tilbakemeldingene fra publikum var svært positive. Ulike varianter av utstillingen med tilpasset skoleopplegg ble sendt på turné flere steder i landet, og skapte en god anledning for debatt rundt arbeidsliv med hundrevis av skoleelever og andre.

I 2019 fikk også flere tusen se filmen «Price of Free» som forteller om Nobels fredsprisvinner Kailash Satyarthi og hans arbeid mot barnearbeid og menneskehandel. I tillegg deltok mer enn 700 elever i prosjektet «FN-avis», der de skrev om ILO og arbeidsliv i en egenkomponert nettaviser.

I 2021 ble et nytt samarbeid med lærerutdanningen på NTNU opprettet der flere hundre studenter og lærere ble kurset i rollespillet «Tekstilfabrikken» og arbeidslivstematikk.

Fra tusenårsmål til bærekraftsmål

FNs tusenårsmål, vedtatt av FNs tusenårsforsamling ved tusenårsskiftet, var omstridt fra starten av. De ble møtt med kritikk fra utviklingsland og det internasjonale sivilsamfunnet, som mente at de gjenspeilte de rike landenes interesser og ikke den politikken som ble forhandlet fram gjennom de mange FN-toppmøtene på 1990-tallet.

Da UD i 2003 inviterte sivilsamfunnet i Norge til dialog for å fremme tusenårsmålene var det derfor flere som ønsket en kritisk tilnærming og dialogen ble avvirket fra UD's side. I 2004 tok UD i stedet initiativ til å opprette det som fikk navnet Tusenårsmålskampanjen. FN-sambandet ble bedt om å lede kampanjen sammen med Fredskorpset, UNDP og UNICEF. Målsettingen var å øke kunnskap og kjennskap til tusenårsmålene. En kampanjeleder ble ansatt og det ble utarbeidet en strategi for Tusenårsmålskampanjen som varte ut 2007.

Kampanjelederen hadde kontorplass i FN-sambandet, som var arbeidsgiver og ansvarlig for regnskapet. Senere ble det vedtatt å at kontorplass for kampanjeleder og ansvaret for kampanjen skulle rotere mellom de fire organisasjonene. Arbeidsgiveransvaret lå hele perioden fast hos FN-sambandet, det samme gjaldt regnskap. Arbeidet med kampanjen og tusenårsmålene preget organisasjonen virksomhet sterkt. I strategien for tusenårsmålskampanjen var det et ønske om å komme inn på arenaer en vanligvis ikke deltok på. Det var deltakelse på Notodden bluesfestival, Landsskytterstevner, Olavsdagene for å nevne noen. Alle arenaer var nok ikke like godt egnet, men Landsskytterstevnet og Olavsdagene i Trondheim viste seg å være svært vellykkede. Generalsekretær var med å åpne Landsskytterstevnet både på Lesja og i Målselv. Pressen dekket både åpning og aktivitetene som ble gjennomført under stevnet, blant annet med besøk av Barne-TV-stjernen, Asgeir.

I 2007 ble Tusenårsmålskampanjen avvirket etter tre års virksomhet.

I tillegg til selve kampanjen var FN-sambandets virksomhet ellers, både før og etter kampanjen, sterkt preget av informasjon om Tusenårsmålene. Organisasjonen fortsatte med Internasjonale uker i samarbeid med Norad. Dette var et krevende og interessant arbeid for

distriktskontorene, som ga stor uttelling, både med hensyn til publikum og presse.

I tillegg ble det utviklet et eget nettsted for FN-filuren, der det ble produsert lettfattelig informasjon om tusenårsmålene, interaktive spill som de yngste barna kunne prøve seg på, tegninger fra barna ble lagt ut. Foran FN-dagen i 2006 ble det reklamert mye for disse sidene, blant annet på Barne-tv, og sidene ble svært godt besøkt.

Det ble arrangert filmfremvisninger, foredrag, debatter, konferanser og utstillinger. Aktivitetene har vært mange og målsettingen om å gjøre tusenårsmålene bedre kjent ble klart oppnådd.

Nettsidene utviklet informasjon om tusenårsmålene, og dette ble svært godt besøkte sider.

I hele perioden fram til FN vedtok bærekraftsmålene i 2015, var FNs tusenårsmål en viktig del av FN-sambandets informasjonsvirksomhet.

FNs bærekraftsmål var i mye større grad enn til tusenårsmålene, forankret i internasjonale prosesser med bred deltakelse også fra sivilsamfunnet. I tillegg ble bærekraftsmålene utviklet i erkjennelse av at de globale utfordringene ikke løses gjennom bistand fra rike til fattige land alene, slik tusenårsmålene i stor grad hadde lagt

Regionleder i FN-sambandet, Tor Arne Alseth, underviser barn i Ålesund i forbindelse med nattevandring for bærekraftsmålene i 2018. Foto: Eivind Oskarson

opp til, men at bærekraftig utvikling krever endring i alle land. For Norges del kreves en omlegging til mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre og et grønt skifte der ikke minst spørsmålet om olje- og gassindustriens fremtid står sentralt.

I 2015 utviklet FN-sambandet undervisningsmateriellet «Bærekraft» for barnetrinnet om bærekraftsmålene i samarbeid med UNICEF. Dette var første steget i arbeidet med å utvikle undervisningsmaterieell for hele skoleverket. Opplegget var tverrfaglig og viste samspillet mellom miljø og utvikling, økonomi og sosiale forhold. Kronprins Haakon og Oslos ordfører Fabian Stang deltok på lanseringen av prosjektet i Oslo.

Det ble laget en animasjonsfilm som forklarte begrepet bærekraftig utvikling som en del av opplegget. Det har siden blitt laget en rekke filmer og noen av disse har, etter blant annet oppfordring fra WFUNA, blitt oversatt til engelsk. I 2021 ble det produsert en egen film med fokus på hva folk selv kan gjøre for å bidra i dugnaden rundt bærekraftsmålene. Også denne filmen er blitt svært populær.

I årene etter ble det utviklet digitale ressurser for de andre trinnene i skoleverket. I oppleggene er det varierte læringsaktiviteter som film, rollespill. Prosjektoppgaver, debattøvelser, begrepsleker og nettavis. Alle læringsressursene har blitt utviklet i samarbeid med lærere og elver i de ulike målgruppene.

FN-sambandet stod for oversettelsen av FNs bærekraftsmål til nordsamisk. Noen av FN-sambandets ansatte viser frem de nordsamiske målene på havnen i Tromsø i 2019. Foto: Svein Harald Lian

Arbeidet med bærekraftig utvikling har, naturlig nok, preget FN-sambandets informasjonsvirksomhet de siste årene, det er holdt kurs i hele landet for lærere og lærerstudenter, arrangert debattmøter for ulike målgrupper, skrevet kronikker og innlegg i aviser over hele landet. På slutten av 2017 ble det satt i gang følgeforskning av undervisningsopplegget «Bærekraft», dette fortsatte også inn i 2018.

I 2019 ble bærekraftsmålene og undervisningsressursene om bærekraft for barneskole, ungdomsskole og videregående opplæring gjort tilgjengelig på nordsamisk. Et stort og viktig løft som gir den samiske befolkningen mulighet til å bruke ressursene på sitt eget språk.

Bærekraftsmålene ble tilgjengelige på nynorsk i 2020.

For FN-sambandet har det også vært en målsetting å spre kunnskap om bærekraftsmålene i kommune-Norge og bidra til at de enkelte kommunene tar med seg FNs bærekraftsmål inn i sitt arbeid og i utformingen av videre planer. Organisasjonens viktigste bidrag i møtet med kommuner og fylker har vært å sette de globale målene inn i en lokal kontekst.

Internasjonale uker

I 2002 tok Utenriksdepartementet initiativ til det som fikk navnet «Internasjonale uker». Målsettingen var å bidra til diskusjon og kunnskapsøkning knyttet til utviklingsspørsmål og FNs tusenårsmål. FN-sambandet fikk i oppgave å gjennomføre ukene, sammen med presse, kultur- og informasjonsavdelingen i UD. Kommuner, gjerne i de største byene, ble spurt om de ønsket å arrangere en slik Internasjonal uke. UD stilte en økonomisk sum til disposisjon, mens FN-sambandets distriktskontorer skulle være medarrangør og koordinator. De internasjonale ukene ble en suksess, med stort engasjement fra kommunens side, de frivillige organisasjonene, skoleverket og kulturlivet, for å nevne noen. Det ble gjennomført undersøkelser om kjennskap og kunnskap om tusenårsmålene i forkant av uka og i etterkant.

I løpet av en slik uke var det debatter, foredrag, kulturelle begivenheter, stands, utstillinger, skolebesøk, og konkurranser for å nå så mange som mulig med informasjon om tusenårsmålene.

Disse ukene var et enormt løft for distriktskontorene, men ga også nye samarbeidspartnere, både kommunalt og i det sivile samfunn, i tillegg til svært god mediedekning av de ulike delene i programmet. I 2007 tok Norad over ansvaret for ukene, men fortsatte samarbeidet med FN-sambandet.

Mange av byene som hadde vært med å arrangere internasjonale uker fortsatte med oppfølgingsuker og dager årene etter. Bergen arrangerer fortsatt internasjonal uke i tilknytning til FN-dagen 24. oktober.

Rollespill – FN-sambandets flaggskip

Rollespill har i flere tiår vært et pedagogisk virkemiddel, som FN-sambandet har lagt stor vekt på. Rollespill har vært foreslått brukt i ulike temaer og undervisningsopplegg. Det er en metode som både gir kunnskap og opplevelse.

I 2000 arrangerte de nordiske FN-forbundene et stort rollespill for nordiske studenter i København med 200 deltakere. Spillene strakk seg over fire dager og inneholdt spill om Sikkerhetsrådet, Menneskerettighetskommisjonen, UNESCO og Generalforsamlingen.

Fra norsk side var dette en del av prosjektet «Med FN inn i et nytt årtusen.» 350 norske ungdommer deltok for å lære om FN-systemet fra innsiden. Gjennom aktivt å gå inn som delegat fra et av FNs medlemsland, fikk ungdommene en grundig forståelse for FNs muligheter og begrensninger, samt økt forståelse for internasjonalt

Rollespill på Senja Videregående skole, høsten 2021. Foto: Eskil Løkke

samarbeid. Deltakerne fikk en grundig skoloring om FN og FNs arbeid gjennom selvstudium, diskusjonsgrupper og chatter på Internett, i tillegg til samlinger på distriktskontorene. 64 ungdommer deltok på nasjonalt rollespill i Oslo rådhus, deretter var 38 deltakere med på det nordiske rollespillet i København.

Prosjektet var så vellykket at FN-sambandet bestemte seg for at rollespillet skulle være en årlig aktivitet og en viktig del av FN-sambandets strategiske virksomhet. I flere år arrangerte FN-sambandet sentrale sikkerhetsråd rollespill for studenter ved universitet og høyskoler. En viktig finansieringskilde var Justisdepartementet.

De nordiske rollespillene fortsatte å bli arrangert av de nordiske FN-forbundene og ble gjennomført i Bergen, Kalmar i Sverige og i Finland. Flere av deltakerne har også deltatt i FN-rollespill internasjonalt. I 2007, samarbeidet eksempelvis FN-sambandet i Norge med FN-sambandene i Uganda og Tanzania om et rollespill med deltakere fra de tre landene samt Kenya i FNs hovedkvarter i Nairobi.

FN-sambandet utviklet Sikkerhetsrådspill også for videregående opplæring og tusenvis av elever har deltatt i disse med stor suksess.

Her er noen eksempler på tilbakemeldinger fra lærere:

«Rollespillet gir elevene et tydelig innblikk og økt forståelse i hvordan ikke bare FN som organisasjon fungerer, men også hvordan mye av det internasjonale, politiske spillet foregår. Samtidig oppfatter jeg rollespillet som tverrfaglig og godt dekkende for flere fag, ikke bare samfunnsfag.»

«Opplegget gir elevene førstehåndskunnskaper om diplomatiets lyse og mørke sider. Fantastisk!»

Rollespillene om Sikkerhetsrådet foregår over hele landet. Spillene tar for seg en aktuell konflikt, der FN-sambandet har utarbeidet bakgrunnsstoff som er tilgjengelig på nett. I tillegg må deltakerne sette seg inn i hva landet de representerer mener og står for i konflikten. I løpet av spillet skal medlemmene se om de kan bli enige om en resolusjon som kan være med å stanse konflikten.

Rollespillene er svært høytidelige og deltakerne blir bedt om å stille i pene klær, prosedyrene fra FNs sikkerhetsråd blir fulgt og disse må deltakerne sette seg inn i på forhånd. Det er fantastisk å se elevene gå inn i disse rollene, følge reglene, høytidelig bruke talerstolen til å få fram sitt budskap, til og med spisepausen blir brukt til å forhandle og diskutere. De glemmer helt å gå ut av rollen!

Lærere forteller at også elever som ikke vanligvis er så aktive, tør å ta ordet for å fremlegge budskapet sitt.

FN-sambandets gode erfaring med bruk av rollespill har gjort at organisasjonen har utviklet flere spill, blant annet «Tekstilfabrikken – et rollespill om bærekraftig arbeidsliv og ILO». Rollespillet viser

 Sikkerhetsråds-rollespill i Sandnes rådhus i 2019, 60 elever fra Sandes videregående skole deltok. Foto: Sandnes kommune

hvordan vilkårene for organisering i arbeidslivet i lavkostnadsland har en direkte lenke til oss som forbrukere og hvordan vi agerer. I 2016 ble rollespillet revidert for å knyttes tettere til FNs bærekraftsmål.

I rollespillet om menneskerettigheter og ekstremisme spiller deltakerne FNs menneskerettighetsråd, der de skal finne de beste tiltakene mot radikaliserings og voldelig ekstremisme ut fra sine roller som ulike medlemsland. Etter hendelsene 22. juli 2011 var det et stort fokus fra nasjonale myndigheter på arbeidet for å hindre radikaliserings og voldelig ekstremisme. Som ett av mange tiltak, og etter forespørsel fra Kristiansand kommune, utviklet FN-sambandet ett undervisningsopplegg til bruk i skoleverket, ett rollespill for å øke forståelsen for hva årsakene er, og hva myndigheter kan gjøre for å forhindre radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Her ble styrken i FN-sambandets tilstedeværelse over hele landet igjen tydelig. Opplegget var i utgangspunktet ment for skoler i Kristiansand, men ble etter hvert tilbudt skoler over hele landet

I spørreundersøkelser som ble gjennomført 2017-2019 svarte 83% at de mente rollespillet om Sikkerhetsrådet var svært relevant for kompetansemålene. 67% mente elevene fikk svært god læringseffekt av rollespillet. Elevene brukte mellom 10 og 20 timer på hele prosessen rundt rollespillet.

98% av lærerne i undersøkelsen ville anbefale andre til å delta på rollespillet. Det må vel sies å være en ubetinget suksess.

Internasjonalt samarbeid

Fredskorpset

Fra 2005 -2011 hadde FN-sambandet et tett samarbeid med FN-forbundene i Uganda og Tanzania. Med finansiering gjennom Fredskorpset gjennomførte FN-sambandet utveksling av personell. Ansatte fra Norge reiste til henholdsvis Tanzania og Uganda og jobbet der i 10 måneder. Tilsvarende fikk FN-sambandet i Norge kollegaer fra disse to FN-forbundene som kollegaer i 10 måneder. Gjennom mottoet «Unity in diversity» samarbeidet vi om det som er felles for alle FN-forbund, nemlig å opplyse om, engasjere og styrke forståelsen for hvor viktig det multilaterale samarbeidet er. Ikke bare for å hindre konflikter, men også for å skape utvikling og jobbe for mindre ulikhet i verden.

Alle tre FN-forbund lærte mye om hvordan forskjellighet ikke bare byr på utfordringer, men også styrker arbeidet vi driver. For FN-sambandet i Norge var det spesielt nyttig å bruke representanter i fra Sør inn i skoleverket, og i tillegg kom representantene fra Tanzania og Uganda med erfaringer fra arbeidet med ungdom som resulterte i ett mye bedre tilbud mot studenter enn hva vi hadde hatt tidligere.

WFUNA

2018 ble FN-sambandets generalsekretær valgt som ny styreleder for WFUNA. Det er en viktig jobb for å styrke verdens FN-samband i en tid der FN og multilateralt samarbeid er under press.

Flere ansatte deltok som observatører på WFUNA International Model UN (WIMUN) 2019 i Genève – en konferanse med 500 deltakere fra til sammen 50 land som deltok i ulike FN-rollespill. Konferansen varte i 4 dager og simuleringene inkluderte en rekke av FNs organer, som Sikkerhetsrådet, Generalforsamlingen og ILO.

I 2019 og 2020 samarbeidet FN-sambandet og FN-sambandene fra Kina og India og om møter og samtaler med forskningsmiljøer, UD og akademia.

FN-sambandets rådgivere sammen med FN-ambassadør Hans Brattskar ved den norske FN-delegasjonen i Genève i 2019. Foto: FN-sambandet

Global Education Network Europa (GENE)

Fra 2017 engasjerte FN-sambandet seg i Global Education Network Europe (GENE), som er et nettverk av aktører med sentrale roller på nasjonalt plan i opplysningsarbeidet om globale spørsmål, primært utenriks- og kunnskapsdepartementer og deres direktorater, men også enkelte ikke-statlige aktører, som FN-sambandet. Fra norsk side deltok RORG-samarbeidet fra 2001 til 2021. Også UD, Norad og Kunnskapsdepartementet deltok. FN-sambandet var med på flere rundbordskonferanser, og bidro særlig aktivt med presentasjoner og workshops da GENE avholdt sin 38. konferanse i Oslo i 2018.

I 2021 startet GENE arbeidet med deltakerlandene og andre aktører om utarbeidelse av en ny europeisk erklæring om «Global Education» fram mot 2050, som også FN-sambandet deltar i.

FN-sambandets nøytrale linje

I FN-sambandets vedtekter står det:

«FN-sambandet er et partipolitisk uavhengig samarbeidsorgan for interesserte organisasjoner og institusjoner. FN-sambandets oppgave er å drive helhetlig FN-informasjon tuftet på verdigrunnet til FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring.»

FN-sambandets samfunnsoppdrag er å formidle kunnskap om FN og internasjonale spørsmål, som skaper engasjement for globale, fredelige, rettferdige og bærekraftige løsninger.

Formålet fremmes gjennom folkeopplysning og informasjonstiltak rettet mot skoler og samarbeidspartnere over hele landet, samt offentligheten ellers.

I forbindelse med planene om en utbygging av FN-sambandet i 1975 satte hovedstyrets arbeidsutvalg ned en komité som skulle gjennomgå FN-sambandets virksomhet.

Hentet fra FN-sambandets 50-årsjubileumsskrift:

«Dessuten skulle komiteen (og her tar vi med hele mandatets andre og tredje punkt): – vurdere i hvilken grad – om i det hele – sambandet skal stimulere sine medlemsgrupper til stillingtagen i politiske saker. Herunder må komiteen ha sin oppmerksomhet særlig rettet mot den risiko sambandet eventuelt kan løpe ved selv å bli politisert. Komiteen skal bedømme hvorvidt sambandet i dag med staten som hovedfinansieringskilde kan komme i et avhengighetsforhold til de politiske myndigheter. Herunder bør komiteen komme inn på ulemper og eventuelle fordeler ved en slik utvikling og hvorledes disse eventuelt vil virke på medlemsorganisasjoner.»

Medlemmene av utvalget var kjente og aktive samfunnsborgere: Jan Balstad, Jostein Nyhamar, Liv Ovesen, Kjell Pettersen og Helga Stene.

I konklusjonene fra komiteen finner vi en oppfordring om bedre kontakt med medlemsorganisasjonene og å stimulere medlemsorganisasjonene til debatt og stillingtagen i internasjonale spørsmål. Videre heter det:

«Men virksomheten må ikke drives slik at FN-sambandet blir bundet til bestemte partipolitiske standpunkter. En mer politisert virksomhet kan utvilsomt virke engasjerende på enkelte målgrupper, men vil sannsynligvis føre til at medlemsorganisasjoner trekker seg ut, og at FN-sambandet får problemer med kontakten med skoleverket og de bevilgende myndigheter.»

De advarte også mot at FN-sambandet skulle bli en slags «ekspedisjons-sentral» for medlemsorganisasjonene som ønsket å fremme egne synspunkter overfor myndighetene.

Når det kom til punktet om avhengighetsforhold til staten, mente komiteen at dette ikke var noe problem. De kunne ikke se noe alternativ til staten som hovedfinansieringskilde.

I 1994/95 ble det laget en utredning på oppdrag fra Utenriksdepartementet. I konklusjonen står det:

«Den uavhengige posisjonen som FN-sambandet har bør videreføres. FN-sambandet spiller en unik rolle i det norske samfunn med bred informasjon om internasjonale spørsmål på et uavhengig grunnlag»

Noen unntak fra har det blitt fra den «nøytrale» linjen, men disse har alltid vært grundig behandlet. Landsmøtet i FN-sambandet i 2019 vedtok eksempelvis to uttalelser; den ene til støtte for arbeidet med atomnedrustning; og den andre på viktigheten av å jobbe for at Norge fører en ansvarlig klimapolitikk og -strategi.

FN-sambandet har også valgt samarbeidsorganisasjoner og -prosjekter med omhu, også dette med tanke på at en kunne bli tatt til inntekt for noe som vil bryte med den «nøytrale» linjen. Likevel har organisasjonen over tid utviklet et tettere samarbeid med ulike organisasjoner, for eksempel de såkalte FN-organisasjonene i Norge. I regionene samarbeider man med lokale og regionale organisasjoner utfra tematikk.

FN-sambandet er ingen kampanjeorganisasjon med ulike «stunt» blant publikum og media. Organisasjonen har valgt å bygge informasjonsarbeidet stein for stein. Dette kan være med på å forklare den solide plassen FN-sambandet har i norsk skole.

Å evaluere og bli evaluert

FN-sambandet har siden starten lagt vekt på evaluering av arbeidet som ble utført, både gjennom pedagogisk utvalg, evaluering blant deltakere på kurs og seminarer og egne lærergrupper som har prøvd ut og evaluert materiell til undervisningen. FN-sambandet har også, i oppfølgingen av eksterne evalueringer, utviklet og forbedret rutiner for det kontinuerlige evalueringsarbeidet.

I 1995 påpekte UD at «Organisasjonen (altså FN-sambandet) har eksistert i nesten 50 år, men har ikke tidligere vært gjenstand for en uavhengig resultatvurdering» og ga derfor et eksternt firma i oppdrag å evaluere FN-sambandets organisasjon og virksomhet.

Sju år senere, i 2002, kom rapporten om organisasjonsutvikling i FN-sambandet. Den førte til store forandringer i organisasjonen alt fra det påfølgende året, blant annet ble organisasjonsmodellen endret slik at distriktsavdelingene ikke lenger var autonome. Det ble levert årlige rapporter til UD som viste utviklingen i omorganiseringen.

I 2003 satte UD ned et evalueringsteam som skulle gjennomgå UD's og Norads ordninger for støtte til opplysnings- og informasjonsvirksomhet i sivilsamfunnsorganisasjoner. Konklusjonen for FN-sambandet var jevnt over god. Evalueringsteamet trakk blant annet fram organisasjonsutviklingsprosessen fra 2002, det utstrakte samarbeidet med andre aktører og viktigheten av distriktsapparatet.

I de fleste av evalueringer av FN-sambandet ser organisasjonen ut til å komme godt fra det, men selvfølgelig med et forbedringspotensial i enkelte deler.

FN-sambandet som påvirkningsaktør

Det er aldri lett å vise hvordan en organisasjon som FN-sambandet er med på å påvirke samfunnet eller samfunnsutviklingen, særlig ikke når hovedoppgaven er kunnskap og holdningsskapende arbeid. Gjennom den viktigste målgruppen, skoleverket, har organisasjonen møtt hundretusener av mennesker ansikt til ansikt gjennom den 75-årige historien. Alle som har vært gjennom norsk skole har trolig fått informasjon fra FN-sambandet på en eller annen måte. Gjennom media har også folk kunnet lese artikler og innlegg fra FN-sambandet og fått faktakunnskap gjennom henvisninger til fn.no og informasjon fra oss. Og gjennom tilbud overfor og samarbeid med medlemsorganisasjoner og andre organisasjoner, har FN-sambandet bidratt til kunnskap og kompetansebygging i store deler av det internasjonalt engasjerte organisasjons-Norge.

Hvordan kunnskapen, informasjonen og kommunikasjonen har blitt tatt imot vil nok være ulik, men at det for mange har hatt en betydning, er det liten tvil om.

Påvirkning gjennom arbeidet overfor lærere og elever

Gjennom 75 år har organisasjonen utviklet tilbudene til skolene og etter hvert har hele utdanningsforløpet, i tillegg til barnehager, fått tilbud om materiell, kurs, oppmøte i skoler. De siste årene har organisasjonen også jobbet systematisk med å få større innpass i lærerutdanningene og FN-sambandet er ettertraktet som foredragsholder ved universitetene og andre lærerutdanningsinstitusjoner i hele landet. I tillegg til faglig kompetanseheving hos lærerstudenter, er dette også en god måte å markedsføre solide undervisningstilbud for fremtidige ansatte i skolene.

Alle tilbud har hatt en klar forankring i en forståelse av at ved å gi mer kunnskap og informasjon, vil dette kunne lede til positive holdninger til FN og internasjonalt samarbeid. UNESCOs anbefaling fra 1974 om opplæring i mellommenneskelig forståelse, samarbeid og fred har vært et av grunndokumentene i arbeidet med internasjonalt undervisning. Dette har blitt videreført og videreutviklet gjennom FNs bærekraftsmål i 2015, der verdens stater gjennom delmål 4.7 har

 FN-sambandets Mari Eggen Sager forteller om ILO og rollespillet «Tekstilfabrikken» på lærerutdanningen ved NTNU i 2021. Foto: Unni Skoglund

forpliktet seg til å «sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling» innen 2030.

Brukerundersøkelser på FN-sambandets nettsider, viser at 70-75 prosent av dem som besøker fn.no er skoleelever på ungdomsskole og videregående skole. Hovedgrunnen til at disse ungdommene klikker seg inn på nettsidene, er at de ser etter informasjon for å løse skoleoppgaver. Når brukergruppene elever, studenter og lærere slås sammen, utgjør dette 90 prosent av brukerne av nettsidene. Dette, sammen med gode besøkstall, styrker antagelsen om at FN-sambandet når ut også digitalt, og at arbeidet som legges ned spiller en viktig rolle.

Følgende kommentar er hentet fra en som besvarte en nettbasert brukerundersøkelse under et besøk på fn.no i 2020:

«God, sikker info fra en sikker kilde som kan hjelpe deg med å løse oppgaver i timen samt å gi deg informasjon om hvordan verdenssituasjonen er.»

Påvirkning gjennom læreplanarbeidet

FN-sambandet har deltatt som høringsinstans for Kunnskapsdepartementet når nye læreplaner har vært under arbeid. Organisasjonen har ansett dette arbeidet som viktig. Gjennom å være høringsinstans har organisasjonen vært med og påvirket hva som skal stå i de endelige

læreplanene og sørget for at internasjonale temaer og opplæring i bærekraftig utvikling har fått sin plass. Påvirkningskraften er dokumentert blant annet gjennom at konkrete formuleringer fra organisasjonens hørings svar er tatt inn i læreplanene.

FN-sambandet har også vært med på å utvikle og skrive metodiske hefter om internasjonalt undervisning, menneskerettighetsundervisning og læreplan for valgfag i regi av utdanningsmyndighetene.

FN-sambandets påvirkning i læreplanarbeidet er særlig tydelig i den nye læreplanen som gjelder fra 2020. Temaer som bærekraftig utvikling og demokrati og medborgerskap har funnet sin plass i flere fag og har blitt innført som tverrfaglige temaer i skolen.

I tillegg til FN-sambandets egne kommentarer og innspill til læreplanene, har organisasjonen ofte samarbeidet med andre organisasjoner og aktører i akademia og skole-Norge og bidratt til samordning av felles innspill.

De siste årene har organisasjonens påvirkningskraft i skoleverket gitt mange konkrete eksempler. Blant annet er grafikk fra sidene til FN-sambandet brukt i nasjonale leseprøver i 8. og 9. trinn. Fn.no ble fra 2018 også godkjent av Utdanningsdirektoratet for bruk til eksamen i videregående skole. Dette må sies å være et kvalitetsstempel på arbeidet og solid kilde til påvirkning.

Påvirkning gjennom språkbruk

Ord og begrepsbruk er viktige når andre land, kulturer og mennesker skildres; i FN's barndom ble begrepet *underutviklede land* brukt om land i Sør; de siste årene har «black face»-debatten engasjert mange. FN-sambandet har hele tiden vært aktivt med i de endringene og bevisstgjøringen som har skjedd. Det har også vært et bevisst mål å påvirke språkbruken i omtaler av kulturer og mennesker. Blant annet har organisasjonen tatt opp temaet med utdanningsdepartementet, utdanningsdirektoratet og gjennom ulike fagforeninger for lærere og skoleledere

FN-sambandet har samarbeidet med Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet i hele organisasjonens levetid. Resultatene har vært mange, blant annet har FN-sambandet laget veiledninger for internasjonalt undervisning og bidratt til å kartlegge det som fantes av menneskerettighetsundervisning. Lederen av skoleavdelingen i FN-sambandet satt lenge i Utenriksdepartementets rådgivende menneskerettighetsutvalg og ledet arbeidsgruppen for

menneskerettighetsundervisning. Skoleavdelingen har også deltatt i delegasjoner til internasjonale konferanser og møter. Tidligere sendte ulike ministre ofte oppfordringer til alle landets skoler om markeringer som ble ansett som viktige, for eksempel FN-organisasjoners jubileer eller prioriterte temaer.

Organisasjonen har også samarbeidet med ulike fora der skoleledere samles, og landets største fagforening for lærere, Utdanningsforbundet. Ved å minne om viktigheten av FN og internasjonalt samarbeid, har FN-sambandet fått være med å sette disse temaene på dagsorden i norsk skole.

Påvirkning gjennom samarbeid med forlag

Lærebøker har vært og er svært viktige i skoleverket. I dag er læreboka ofte digital, men fortsatt er det de store skolebokforlagene som dominerer markedet. Å være med å influere hva som står i lærebøkene har vært viktig. Dette har blitt gjort på ulike måter, gjennom kursing av lærebokredaktører og lærebokforfattere, så vel som gjennomgang av hva som er med i lærebøkene og lesing og skriving av tekster på oppdrag av forlagene. En del av infografikken som finnes på hjemmesidene våre blir også flittig brukt av lærebokforlagene.

Påvirkning gjennom skolekringkastingen/skolefjernsynet

Gjennom samarbeid med skolekringkastingen (radio) og senere gjennom skolefjernsynet har FN-sambandet vært med på å lage programmer der FN, barn i land i sør og internasjonalt samarbeid har vært i sentrum. I 2021 markerte FN-sambandet FN-dagen på Elevkanalen, som er TV 2s skolesatsing. Dette arbeidet har ført til at FN-sambandet har nådd ut med budskapene sine til en stor gruppe barn og unge.

Medlemsorganisasjonene og det øvrige sivilsamfunnet

Helt fra starten av har FN-sambandet vektlagt arbeid overfor medlemsorganisasjonene, med studiesirkler i starten og kortere og lengre kurs og seminarer. I de tidlige år var det ikke så mange av organisasjonene som hadde kunnskapen og kompetansen om internasjonale spørsmål og FN. I arbeidet med kompetansebygging på dette feltet har FN-sambandet spilt en viktig rolle. Gjennom kurs, møter og seminarer har tusenvis av organisasjonsmedlemmer igjen kunnet være med på å påvirke sine egne medlemmer i sine organisasjoner.

Adele Matheson Mestad, direktør for Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), i samtale med TV 2-journalist Kadafi Zaman og forfatter Sunniva Roligheten under FN-dagssendingen på TV 2 Elevkanalen i 2021. Foto: Knut Neerland / Magent fotobyrå

Påvirkning gjennom høringer, innspill og debatt

FN-sambandet har alltid søkt bidra til at Norge prioriterer det normative arbeidet til FN og FNs arbeid ute i felt. Arbeidet gjøres gjennom debatter og i media og ved å engasjere ulike deler av det politiske miljøet i regjering og storting.

Et eksempel på dette arbeidet er organisasjonens rolle i valgåret 2017. I likhet med en rekke andre organisasjoner jobbet FN-sambandet for at alle de politiske partiene skulle inkludere prioriterte internasjonale spørsmål i partiprogrammene. Dette bidro til at alle partiene, unntatt Fremskrittspartiet, tok inn deler av anbefalingene fra FN-sambandet og andre om FNs bærekraftsmål, blant annet kravet om en nasjonal handlingsplan. Da de to stortingsmeldingene om norsk utviklingspolitikk og FNs bærekraftsmål og veivalg i norsk utenriks- og utviklingspolitikk kom, deltok FN-sambandet i høringsrundene og var sammen med andre pådrivere for at stortingsmeldingene skulle bli best mulig forankret i bærekraftsmålene, FN og multilateralt samarbeid.

FN-sambandet har bidratt gjennom høringer, både muntlig og skriftlig, og jobbet opp mot de enkelte politiske partiene for å sikre at Norge fortsatt har FN som en tydelig prioritet også når det gjelder økonomiske bevilgninger til FN og FNs arbeid. Viktigheten av denne rollen ble fremhevet i en større studie fra 2016 om donorbidrag til multilaterale organisasjoner, laget av The Overseas Development Institute. Studien (Why donors delegate to multilateral organisations, november 2016) så på multilateral støtte i fra seks land, Australia, Belgia, Brasil, Frankrike, USA og Norge:

«I Norges tilfelle, var FN-sambandet særlig aktiv i sin promotering av FNs verdier og arbeidsmåter, og dette bidro til å påvirke den norske regjeringens finansiering av FN-organisasjoner.»

Hva er oppnådd?

De endelige effektene av påvirkningsarbeid er aldri lette å bevise eller måle. Gjennom undersøkelser nasjonalt og internasjonalt, vet vi imidlertid at befolkningen i Norge skårer blant de høyeste i verden på kunnskapsnivå og positive holdninger til FN. FN-sambandet kan selvsagt ikke ta æren for dette alene, men gjennom arbeidet i skoleverket og overfor norsk presse og sivilsamfunn har FN-sambandets bidrag spilt en viktig rolle.

Veien videre

Av *Generalsekretær Anne Cathrine da Silva*

Foto: Svein Harald Lian

Jobben FN-sambandet gjør for å skape debatt og formidle kunnskap rundt viktige internasjonale utfordringer, er kanskje viktigere i dag enn noensinne. Det er lett å få øye på de store fremskrittene verden har tatt siden andre verdenskrig. Men, i våre dager kjempes nye kamper; den største nå mot covid-19-pandemien og de sosiale- og økonomiske konsekvensene. FNs generalsekretær António Guterres har uttalt at koronakrisen er den største globale utfordringen verden har opplevd siden FN ble opprettet.

Pandemien har blottlagt alvorlige, systemiske ulikheter både mellom land og innad i land og lokalsamfunn. Pilene peker feil vei for flere av FNs bærekraftsmål; etter flere tiår med fremgang, øker nå sult, fattigdom og ulikhet i verden igjen. Da blir FN-sambandets jobb å formidle viktigheten av globalt samarbeid og alt som faktisk gjøres for å løse utfordringene. Vi skal også fortelle at FN er ikke

perfekt, men at dette faktisk er den beste løsningen verden har. Som tidligere generalsekretær Dag Hammarskjöld sa: «FN ble ikke opprettet for å for å sende menneskeheten til himmels, men for å forhindre at den går til helvete»

I FN-sambandets 75. leveår ble også Alvoret i klimakrisen understreket. I august 2021 rapporterte FNs klimapanel (IPCC) at konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren har fortsatt å øke. Den er nå høyere enn på minst to millioner år. Verden er på vei inn i en klimakrise som kan føre til store lidelser. Igjen er det samarbeid mellom landene som må til dersom vi skal klare å bremse utviklingen. Igjen blir vi minnet om viktigheten av folkeopplysning og faktabasert kunnskap som metode for å involvere befolkningen og gi håp for fremtiden.

I en årrekke har FN-sambandet arrangert rollespill, holdt foredrag, laget filmer, organisert debatter og arrangementer. Vi har møtt hundretusener av mennesker og jobbet for å gjøre kompliserte temaer forståelige for alle. Nettsiden vår, fn.no, vokser og har nå rundt 4 millioner besøk årlig, med de nordiske Globalis-sidene er antall besøk oppe i nesten 8 millioner. Det

handler om – og har handlet om menneskerettigheter, fred og sikkerhet, god utdanning, bærekraftig utvikling og kampen for et anstendig arbeidsliv. Og, ikke minst vil det alltid handle om å minne befolkningen om FNs viktige rolle i å støtte opp om det folkerettslige rammeverket og betydningen FN har for internasjonal sikkerhet, fred og velferd. Som utenriksministeren skriver i sitt forord: «Vi trenger FN som møteplass, dialogforum, normsetter, og som operativ aktør som kan skape fred og utvikling».

Mye har endret seg, men målet i dag, 75 år etter organisasjonen vår så dagens lys, er fortsatt det samme: Å formidle kunnskap, og skape interesse og debatt rundt FN. Den jobben er på ingen måte fullført. Nå er en av våre viktigste oppgaver å sikre forståelsen om at land må samarbeide for å løse bærekraftsmålene innen 2030 og finne løsninger på de store utfordringene globalt.

Med ønske om en mer fredelig og god fremtid for alle!

Anne Cathrine da Silva
Generalsekretær

Generalsekretærer i FN-sambandet

Adolf Sandbo
Generalsekretær
1947-1953

Dagfinn Austad
Generalsekretær
1953-1957

Anders Guldvik
Generalsekretær
1958-1989

Svein Erik Odden
Generalsekretær
1989-1999

Ingrid Morken
Generalsekretær
1999-2002

Kari Solholm
Generalsekretær
2002-2017

Anne Cathrine da Silva
Generalsekretær
2017-2022

Styreledere i FN-sambandet

Arthur Ruud
Styreformann
1947-53

Hans Jacob Ustvedt
Styreformann
1954-56

Bjarne Gran
Styreformann
1957-58

Kåre Hansen
Styreformann
1959-63

Kåre Halden
Styreformann
1964-69

J. O. Kaltenborn
Styreformann
1970-75

Tor Halvorsen
Styreformann
1976-78

Erik Hoff
Styreformann
1979-82

Inger Louise Valle
President
1983-88

Reidar Vigen
President
1988-99

Esther Kostøl
Styreleder
1999-2007

Helga Hjetland
Styreleder
2008-2015

Trine Lise Sundnes
Styreleder 2015-2021

Anne-Cecilie Kaltenborn
Styreleder 2021–